

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

25^E JAARGANG

WOENSDAG 21 FEBRUARI 1940

No. 1260

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Liefstinck; N. J. Polak; J. Tinbergen;

H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries.

M. F. J. Cool — Secretaris van de Redactie.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD

Blz.

Dubbele heffing in het ontwerp winstbelasting door <i>Dr. F. H. Fentener van Vlissingen</i>	134
Vormen van open marktpolitiek door <i>Dr. H. M. H. A. van der Valk</i>	135
De positie van Frankrijk ten aanzien van enkele economische oorlogsproblemen door <i>E. F. Philipp</i>	136
Goedkope voorziening van overheidsmiddelen door <i>Dr. G. C. A. van Dorp</i>	139
De prijsregelingspolitiek in Nederlandsch-Indië door <i>Mr. D. J. Hulshoff Pol</i>	140
Voorcoming van dubbele belasting in het ontwerp winstbelasting van naamloze vennootschappen door <i>H. J. Vooren</i>	142
De Rijksmiddelen over Januari	146
AANTEKENINGEN:	
Tinrestrictie en tinprijs	147
De 31ste publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut	147
MAANDDIJFERS:	
Overzicht van den stand der Rijksmiddelen	148

Statistieken:

Groothandelsartikelen	150—151
Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten	149, 152

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

In de verslagweek is het Pond Sterling weer onderhevig geweest aan vrij heftige schommelingen. Na een noteering van 7.48 aan het begin van de week heeft het aanbod den koers teruggebracht tot 7.42½; waarna echter weer een herstel intrad tot 7.46. Het aanbod kwam voornamelijk uit Zwitserland, waar blijkbaar een verkoopbeweging ontstond van Engelsche fondsen. Het is in de afgelopen maanden meermalen voorgekomen, dat men een verscherping van de deviezencontrole verwachtte in dier voege, dat realisatie van beleggingen niet meer zonder meer mogelijk zou zijn. Tot nu toe hebben de Engelsche autoriteiten, hoewel zij geen deviezen afgeven tot de officieele koersen tegen Ponden, afkomstig uit realisatie van vermogensobjecten, toch nog steeds de vrije overdracht en aanwending van Pondensaldi uit die bron stammend toegelaten. Meermalen is de verwachting uitgesproken, dat hierin verandering zou komen. En af en toe ontstaat om die reden dan ook weer een beweging van realisatie, die een druk op de noteering uitoefent.

Het schijnt, dat in zulke gevallen af en toe de Engelsche autoriteiten ingrijpen op de New-Yorksche markt, wanneer de marge tusschen officieele en vrije noteering te groot wordt. Men krijgt den indruk, dat de Engelsche autoriteiten elke kans willen benutten, om het aanbod van vrije Ponden te verminderen en de betalingsbalans te verbeteren. De kortgeleden met Zweden gesloten handels- en betalingsovereenkomst had ook die strekking. Het Zweedsche exportsaldo beteekende een druk op het Pond en men heeft daaraan nu een eind gemaakt, de Ponden van het „special account” kunnen niet als vrije Ponden op de markt komen.

Voorloopig schijnt men aan maatregelen van deze soort de voorkeur te geven boven aantasting van de vrijheid van kapitaalbeweging, die men wellicht uit prestige-overwegingen zoolang mogelijk wil handhaven.

De Gulden was in de verslagweek niet veel veranderd. Eerder was onze munt aangeboden, waardoor de Dollar vrij constant op den afgiftekoers van het Egalisatiefonds bleef gehandhaafd. Af en toe heeft dit fonds met niet onbelangrijke bedragen moeten intervenieeren, zoodat de invloed van de nieuwe Staatsleening, die in de vorige week de Dollar tijdelijk aangeboden deed zijn, zich deze week niet manifesteerde. Aan het begin van de nieuwe week echter was opnieuw de Gulden vaster van toon, zoodat de Dollarkoers terugliep beneden den „plafond”-koers van het Egalisatiefonds. De fluctuaties waren overigens van zeer geringen omvang en waren niet meer dan een indicatie van wijziging in de verhouding van vraag en aanbod, zonder op groote saldi naar één van beide zijden te duiden.

De geldmarkt gaf geen wijziging van beteekenis te zien. De beleggingsmarkt was over het algemeen flauw. Hoewel in de nieuwe Staatsleening natuurlijk nog geen handel is, kon men toch reeds een indicatie, van het verwachte koersverloop vinden in den prijs, waarvoor „stortingsbewijzen” worden verhandeld. Door aankoop van deze stortingsbewijzen kan men zich immers vrijwaren tegen een „aanslag” in de gedwongen leening, op dezelfde wijze als dat kan geschieden door inschrijving op de 4 pCt. leening, waarbij de stortingsbewijzen worden afgegeven. Iemand, die deze stortingsbewijzen koopt, geeft dus blijk te verwachten, dat na de emissie het disagio op de 4 pCt. leening minstens gelijk zal zijn aan den prijs der bewijzen. Deze prijs beliep tusschen de 30 en 38 Gulden.

DUBBELE HEFFING IN HET ONTWERP WINSTBELASTING.

Het ontwerp van wet tot heffing van een winstbelasting heeft reeds heel wat pennen in beweging gezet. Dit valt niet te verwonderen, daar, indien dit wetsontwerp wordt aangenomen, dit ongetwijfeld zeer verstrekkende gevolgen voor ons bedrijfsleven zal hebben.

Van verschillende kanten zijn ernstige bezwaren zoowel van principiëelen als van practischen aard er tegen ingebracht. Deze bezwaren zijn deels inhaerent aan het systeem van belastingheffing op de behaalde winst, doch anderdeels valt er geheel of gedeeltelijk aan tegemoet te komen door daartoe geschikte bepalingen in de wet op te nemen.

Het is dan ook zeker toe te juichen, dat Minister De Geer in zijn ontwerp van wet gepoogd heeft zulks te doen ten aanzien van de zoo noodzakelijke bewegingsvrijheid der naamlooze vennootschap op het gebied der reserveeringspolitiek. Of en in hoeverre Zijne Excellentie hierin geslaagd is, zullen, indien zijn ontwerp wordt aangenomen, slechts de toekomst en de ontwikkeling der jurisprudentie ons kunnen leeren.

Daarentegen kan, naar mijn meening, reeds thans worden vastgesteld, dat het ontwerp veel minder gelukkig is uitgevallen voor zoover het de vermindering van dubbele belasting betreft.

Gelijke belastingdruk op bedrijfswinst noodzakelijk.

Nu de belastingen tot een zoo ongekende hoogte zijn gestegen als thans het geval is, is het meer dan ooit wenschelijk, dat haar druk zoo billijk mogelijk verdeeld wordt en daartoe is in de eerste plaats zeker noodig, dat dubbele belastingen, voor zoover dit slechts eenigszins mogelijk is, voorkomen worden.

Nu beteekent een belasting op de winst van naamlooze vennootschappen, zonder dat hiermede bij de inkomstenbelasting van de vennoten rekening wordt gehouden, op zichzelf reeds, dat over hetzelfde inkomen tweemaal belasting betaald wordt. Reden te meer om te trachten te voorkomen, dat dit euvel zich voortplant door te bepalen, dat van den deelgerechtigde in reeds belaste winst niet nogmaals winstbelasting zal worden geheven.

Van verschillende zijden is hierop reeds gewezen. Maar daarbij is, voor zoover ik kan nagaan, hoofdzakelijk¹⁾ de nadruk gelegd op de moeilijkheden, welke de te beperkte vrijstelling van dubbele belasting, zooals artikel 7, 3e lid, a, van het ontwerp deze regelt voor beleggingsmaatschappijen met zich meebrengt. Inderdaad zouden deze ondernemingen, welke ongetwijfeld in een bestaande behoefte voorzien, onmogelijk worden gemaakt, indien ook op haar de bepalingen van artikel 7 zouden worden toegepast.

Het lijkt mij echter nuttig nog eens nadrukkelijk te wijzen op het feit, dat, indien artikel 7 niet gewijzigd wordt, ook vele naamlooze vennootschappen, welke geen beleggingsmaatschappijen zijn, aan dubbel heffen van belasting zullen zijn onderworpen en dat hieruit groote nadeelen voor het bedrijfsleven zullen voortvloeien.

Beleggingsinkomen van naamlooze vennootschappen.

Onze groote ondernemingen hebben uit de geweldige conjunctuurschommelingen, welke in de laatste kwarteeuw hebben plaats gevonden, de leering getrokken, dat zij slechts veilig gesteld zijn, indien zij niet alleen over groote reserves maar ook over belangrijke liquide middelen beschikken. In tegenstelling met wat vroeger gebruikelijk was, komt het tegenwoordig meer en meer voor, dat deze liquide middelen gedeeltelijk in courante aan de beurs genoteerde aandelen van andere ondernemingen worden belegd. Dit valt zeer zeker toe te juichen in een

¹⁾ Mr. J. R. Schaafsma wijst in zijn artikel: „Het ontwerp en de voorkoming van dubbele belasting” in het „Winstbelastingnummer” van De Naamlooze Vennootschap eveneens op het ongewenschte van de hier behandelde dubbele heffing.

land als het onze, waar een voortschrijdende industrialisatie nog steeds noodzakelijk is, maar waar het dikwijls moeilijk valt de daartoe benodigde kapitalen bij den particulieren belegger te vinden. Elke dubbele heffing, welke het gevolg zou zijn van een dergelijke belegging, zou deze voor ons bedrijfsleven nuttige wijze van geldinvestatie ongetwijfeld remmen.

Horizontale concentraties.

In de tweede plaats wordt tegenwoordig in vele gevallen een nuttige samenwerking tusschen ondernemingen, welke elkaar aanvullen, steunen, of noodig hebben, bereikt, doordat de eene een aandeel in het kapitaal van de andere neemt, zonder dat hiermede beoogd wordt de onderneming, waarin wordt deelgenomen, te beheerschen of tot een dochtermaatschappij te maken. De ondervinding, welke men met de zg. horizontale bedrijfsconcentratie heeft opgedaan, heeft aangetoond, dat het veelal de voorkeur verdient het bedrijf, waarmee men wil samenwerken, zijn zelfstandigheid te doen behouden, terwijl voor het beoogde doel een beperkt deelnemen in het kapitaal voldoende is. Ook hier zal de dubbele belasting, die volgens artikel 7 alleen vermeden wordt, indien voor minstens 25 pCt. in het geplaatste en gestorte aandelenkapitaal wordt deelgenomen, volkomen willekeurig en dus in vele gevallen verkeerd werken.

Een uitnemend voorbeeld van de hier bedoelde bedrijfspolitiek vinden wij bij de Kon. Ned. Hoogovens en Staalfabrieken. Onder het hoofd „Belangen bij aanverwante ondernemingen” komen op de balans van deze vennootschap o.a. belangen bij de volgende maatschappijen voor:

- de Vereenigde Stahlwerke,
- de Nederlandsche Staalfabrieken,
- de Carrières de Naméche,
- de Ned. Benzol Mij.,
- het Teerbedrijf Uithoorn,
- de Mekog, en
- de Cementfabriek IJmuiden.

Met het deelnemen in deze verschillende ondernemingen wordt één en hetzelfde doel nagestreefd en het moet zeker zonderling worden genoemd, dat hetgeen in dit opzicht gedaan werd tot versterking van de bedrijfspositie in het eene geval wél en in het andere principieel volkomen overeenkomstige geval niét tot het dubbel heffen van belasting aanleiding zou geven. Opmerkelijk is het, dat in het boven aangehaalde voorbeeld de voornaamste deelneming onder de ongelukkige eerste categorie zou moeten worden gerangschikt.

Nieuwe oprichtingen door N.V.'s.

In de derde plaats zijn er in de laatste kwarteeuw vele belangrijke ondernemingen, naamlooze vennootschappen, in het leven geroepen, of in stand gehouden door de gezamenlijke krachtsinspanning van andere naamlooze vennootschappen. In vele gevallen is het in den tegenwoordigen tijd immers noodig, dat een onderneming om te kunnen slagen groot wordt opgezet. De ervaring heeft hierbij geleerd, dat het in dergelijke gevallen meestal niet mogelijk is het daarvoor benodigde kapitaal aanstonds bij het publiek onder te brengen. Daartoe is de hulp van groote en financieel krachtige naamlooze vennootschappen onontbeerlijk en deze zullen zich wel tweemaal bedenken haar te verleen, indien haar ondernemingsdurf met dubbele heffing „beloond” wordt.

In dit verband zij er op gewezen, dat bijv. de oprichting van de K.L.M., van de K.N.I.L.M., van de Hoogovens en de reorganisatie van de Holland—Amerika Lijn niet mogelijk zouden zijn geweest zonder de medewerking van een aantal naamlooze vennootschappen, welke geen van alle voor 25 pCt. in het geplaatste aandelenkapitaal deelnamen, of wenschten deel te nemen.

Tenslotte zien wij, dat een samenwerking, welke tusschen ondernemingen van denzelfden bedrijfstak tot stand komt, vaak belichaamd wordt door een volgens het wetsontwerp aan belasting onderhevige vennoot-

schap. De zoo' gewichtige winning van aardolie op Nieuw-Guinea geschiedt door een naamlooze vennootschap, de N.V. Ned. Nieuw-Guinea Petroleum Mij., wier aandelen in handen zijn van drie wereldconcerns. In dit geval werken drie partijen samen. Het zouden er echter evengoed zes of acht kunnen zijn. Principieel maakt dit geen enkel verschil. Waarom dan wel aftrek van belasting voor dengeen, die 25 pCt. in het aandelenkapitaal bezit en niet voor hem, die slechts voor 20 pCt. daarin deelneemt?

De regeling der dividend- en tantiëmebelasting bevredegender.

De dividend- en tantiëmebelasting bevatte een het billijkheidsgevoel bevredigende bepaling omtrent het vermijden van dubbele belastingheffing. Indien deze belasting thans vervangen moet worden door een winstbelasting, die uit den aard der zaak veel dieper in het vleesch snijdt, dan is het nog veel noodiger, dat de daaruit voortvloeiende lasten naar billijkheid worden verdeeld en zooveel mogelijk onafhankelijk gemaakt worden van het toeval.

Nog gewichtiger is het, dat hetgeen in ons bedrijfsleven allengs groeit en economisch nuttig is, niet in zijn ontwikkeling worde gesmoord door fiscale bepalingen, welke geen rekening houden met het wezen, doch slechts met den vorm. Het bloote feit, dat, indien artikel 7 van het wetsontwerp ongewijzigd zou worden aangenomen, het bezit van aandelen in naamlooze vennootschappen voor een zoo belangrijke categorie van beleggers als door de overige naamlooze vennootschappen gevormd wordt het nadeel van dubbele belasting met zich mee zou brengen, zou het bezit van dergelijke aandelen veel minder aantrekkelijk maken. Dat dit in onzen tijd, waarin wij onze uiterste krachten moeten inspannen om het bedrijfsleven te stimuleeren, in stand te houden, te vernieuwen en uit te breiden, ongetwijfeld bedenkelijke gevolgen zou hebben, lijkt mij niet voor tegenspraak vatbaar.

Dr. F. H. FENTENER VAN VLISSINGEN.

VORMEN VAN OPEN MARKTPOLITIEK.

Ons land behoort op monetair gebied niet tot de vooruitstrevende landen in de wereld. Het vasthouden aan den gouden standaard in zijn ouden vorm tot het moment, dat alle belangrijke landen in de wereld dit stelsel hadden prijsgegeven, is daarvan een bewijs.

Deze gedachte kwam onwillekeurig in ons op, toen wij kennis namen van een heftigen aanval van den heer A. A. van Sandick op ons artikel¹⁾ over de wenschelijkheid van de toepassing van een *neutraliserende* vorm van open marktpolitiek in de laatste maanden van het vorige jaar. Dit begrip is in ons land blijkbaar nog van zoo theoretischen aard, dat het aanbeveling verdient om te wijzen op de ervaringen, welke men in het buitenland daarmede heeft opgedaan, goede en ook — dit voegen wij er onmiddellijk aan toe — slechte ervaringen. Maar juist de goede elementen in dit vraagstuk interesseeren ons.

Open marktpolitiek in theorie en praktijk.

Het vraagstuk van de open marktpolitiek schijnt in ons land — en, als het zoo is, betreuren wij deze traagheid — nog niet rijp te zijn voor toepassing. Wij mogen daarom beginnen met een citaat uit het voortreffelijke boek²⁾ van M. H. de Kock, Deputy Governor of South African Reserve Bank, een deskundige dus op het gebied van het centrale bankwezen: „Till about twelve years ago (d.w.z. omstreeks

¹⁾ Getiteld „Herwaardeering van den goudvoorraad of open marktpolitiek” in E.-S.B. van 14 Februari jl. De heer Van Sandick reageerde op dit artikel tot onze groote spijt niet in dit weekblad, maar in de N.R.C. van 15 Februari, Avondblad, in een bijdrage „Een onverbloemd pleidooi voor inflatie”.

²⁾ „Central Banking”, blz. 224. (Londen 1939. P. S. King & Son, Ltd. Prijs 15 s.).

1927) central banks had not had much experience in matters relating to credit adjustment for *neutralising* purposes, and consequently such matters were regarded as falling principally within the realm of *theory*” (wij cursiveeren).

Intusschen is in ons land bij de wet van 2 Febr. 1937, dus reeds 3 jaren geleden, aan De Nederlandsche Bank de bevoegdheid toegekend tot het voeren van een open marktpolitiek. In de Memorie van Toelichting tot het betreffende wetsontwerp vees de Minister van Financiën op het volgende „Wetenschap en praktijk zijn beide tot de slotsom gekomen, dat, in het bijzonder met het oog op de ontwikkeling van het particuliere bankwezen, een modern geoutilleerde circulatiebank met een geldmarkt, die op het peil van de ontwikkeling van de Amsterdamsche staat, over de bevoegdheid tot het voeren van een open marktpolitiek behoort te beschikken.”

Mr. H. F. van Leeuwen heeft, schrijvende over dit wetsontwerp³⁾, met een, zooals thans blijkt, vooruitzienden blik toen opgemerkt: „of inderdaad van unanimiteit op dit stuk gesproken kan worden, meenen wij eenigszins in twijfel te moeten trekken”. Trouwens Mr. Van Leeuwen is een van de eersten, zoo niet de eerste, in ons land geweest, die reeds vroeger in „De Economist” verschillende malen op de invoering van de open marktpolitiek had aangedrongen.

Dit alles betreft de open marktpolitiek als zoodanig. Belangrijk zijn echter de doeleinden van de open marktpolitiek, omdat zij ook misbruikt kan worden. In ons vorig artikel hebben wij twee vormen genoemd, n.l. het voeren van een open marktpolitiek:

- 1o. met het doel om tijdelijke stringen op de geld- en kapitaalmarkt te neutraliseeren;
- 2o. met credietpolitieke doeleinden.

Het is juist deze laatste vorm, waarbij misbruiken zijn voorgekomen. Toch kan ook een dergelijke vorm van open marktpolitiek in bepaalde omstandigheden wenschelijk zijn.

Het klassieke voorbeeld van een gunstige uitwerking van dezen vorm van open marktpolitiek is de voorbereiding van de conversie van een £ 2 milliard staatsleening in 1932 in Engeland. De Bank of England kocht in den loop van 1932 voor ongeveer £ 70 millioen staatsobligaties, dreef daardoor de obligatiekoersen in de hoogte en verruimde de kasbasis van het bankwezen, doordat de verkoopers van deze obligaties in het algemeen de opbrengsten bij de banken op deposito plaatsten. De hierdoor verkregen verruiming van de credietbasis en de verlaging van den rentestand, zijn belangrijke oorzaken geweest van het conjunctuurherstel in Engeland sedert het einde van 1932. Tijdens de hoogconjunctuur heeft de Bank of England o.i. de open marktpolitiek misbruikt om de geldrente laag te houden.

Neutraliseerende vorm van open marktpolitiek.

De eerste vorm van open marktpolitiek is echter van onschuldiger aard; hij beoogt niet activeeren, maar neutraliseerend te werken. Ons land heeft weliswaar nog weinig ervaring op dit gebied; is dit echter een reden om er nooit mede te beginnen?

De betoekenis van de open marktpolitiek ligt in het feit, dat zij het aanbod van geld in den ruimsten zin des woords kan vermeerderen of verminderen. Voor de uitvoering van open markttransacties zijn echter twee essentiele voorwaarden noodzakelijk:

1o. De centrale bank moet bij het voeren van een politiek van credietaanpassing niet te laat ingrijpen, of, als zij ingrijpt, dit niet met tegenzin doen, maar beslist en krachtig. Men moet niet uit het oog verliezen, dat de taak van de centrale bank thans heel wat moeilijker is dan onder het stelsel van den gouden standaard en dan in de tijden, dat de discountpolitiek nog automatisch werkte.

³⁾ In een artikel „Het nieuwe octrooi van De Nederlandsche Bank” in De Economist, jaargang 1936, blz. 619.

20. Toepassing van een open marktpolitiek is slechts op groote schaal mogelijk, indien er een ruime markt bestaat in het papier, waarmee de open markt-transacties worden uitgevoerd.

Het spreekt daarom vanzelf, dat thans dergelijke transacties niet mogelijk zijn in accepten, omdat de markt daarvoor te klein is. Daartegenover staat, dat er op het oogenblik een ruime markt is van schatkistpapier. Op dit punt openbaart zich het verschil met den heer A. A. van Sandick, die in genoemd artikel er op wijst, dat het aanbod van schatkistpapier in de open markt *uitermate gering* is (wij cursiveeren). Deze uittaling van een insider op de geldmarkt heeft ons ten zeerste verbaasd. Immers, aan het einde van het vorige jaar was er juist een groot aanbod van schatkistpapier, maar de geldmarkt was zoo krap, dat de banken dit papier niet geheel konden opnemen. De Schatkist heeft daarop de hulp van de centrale bank moeten inroepen, zooals duidelijk blijkt uit de weekstaten van De Nederlandsche Bank⁴⁾.

De Nederlandsche Bank heeft dus reeds een soort van open marktpolitiek⁵⁾ gevoerd, maar van anderen aard dan wij op het oog hebben. Wat is namelijk het verschil tusschen hetgeen De Nederlandsche Bank reeds doet en hetgeen wij als wenschelijk naar voren hebben gebracht? Het groote verschil ligt in de methode en in de mentaliteit. De Schatkist probeert eerst papier op de open markt te plaatsen. Gelukt het haar niet om de noodzakelijke middelen op deze wijze te verkrijgen, dan klopt zij bij de centrale bank aan, die voor den Staat altijd haar deuren opent. Dit achten wij een verkeerde methode in de omstandigheden, waarin de geldmarkt aan het einde van het vorige jaar verkeerde. Bij een goudvoorraad van *één milliard Gulden* was de geldmarkt tengevolge van opotting van bankbiljetten enz. zoo krap, dat de geldtarieven uitzonderlijk hoog waren.

Indien de centrale bank in de laatste maanden van het vorige jaar een open marktpolitiek had gevoerd, zooals in deze kolommen uiteengezet, dan zou de situatie geheel anders zijn geweest. Maar deze open marktpolitiek had met *overtuiging* gevoerd moeten worden. De geldmarkt had moeten voelen, dat de centrale bank bij een goudvoorraad van *één milliard Gulden* de geldmarkt wilde verruimen. In plaats daarvan is de centrale bank passief gebleven en heeft, waarschijnlijk met eenigen tegenzin, de schatkistbiljetten van den Staat aanvaard. Psychologisch zou bij toepassing van de door ons voorgestelde methode de uitwerking op de geldmarkt reeds geheel anders zijn geweest⁶⁾. v. d. V.

⁴⁾ Zie o.a. de weekstaten van eind November en van December.

⁵⁾ Men kan het direct onderbrengen van schatkistpapier bij De Nederlandsche Bank ook een vorm van open marktpolitiek noemen. Volgens de wet van 2 Febr. 1937 is dit echter niet het geval. In dit verband laten wij de betreffende passage uit de Memorie van Toelichting op dit toenmalige wetsontwerp volgen:

„Zooals volgt uit de redactie van de voorgestelde wetsbepaling beoogt de Directie der Bank — in overeenstemming met wat reeds in andere landen geschiedt — deze open marktpolitiek te voeren door het koopen en verkoopen van wissels, binnenlands betaalbaar en van Nederlandsch schatkistpapier, dit laatste met de beperking, dat dit papier zich vóór den aankoop in handen van derden moet bevinden. Door deze laatste beperking wordt voorkomen, dat de Bank, al dan niet via een emissie van schatkistpapier, rechtstreeks dat papier van den Agent van het Ministerie van Financiën zou betrekken. De Bank zal, zooals vanzelfspreekt, bij het voeren der open marktpolitiek zooveel mogelijk rekening houden met de speciale belangen van den Staat bij de lokale geldmarkt.”

⁶⁾ Uit het bovenstaande volgt reeds, dat van inflatie geen sprake is. Bovendien is inflatie niet alleen te verwachten van den kant van de creditpolitiek. De fiscale politiek, de loon- en prijspolitiek en de rantsoeneeringspolitiek zijn van ten minste evenveel belang. Wij gaan hierop niet in, temeer omdat wij enkele van deze vraagstukken reeds vroeger ter sprake hebben gebracht.

DE POSITIE VAN FRANKRIJK TEN AANZIEN VAN ENKELE ECONOMISCHE OORLOGSPROBLEMEN.

Het grootste economische vraagstuk, waarvoor de oorlogvoerende landen gesteld zijn, is dat van het op peil houden der productie.

In een vorig artikel¹⁾ werd aangetoond, dat de Fransche industrie en mijnbouw zich in dit opzicht verrassend snel hebben hersteld van de verstoring, die de algemeene mobilisatie had veroorzaakt en dat reeds in Januari het productievolume van den vorigen zomer weer ongeveer was bereikt, en in de specifieke oorlogsbedrijven zelfs aanmerkelijk was overtroffen.

De overige economische en financieele kernproblemen kunnen worden onderscheiden in buitenlandsche — alle samen te vatten onder het hoofd „*deviezenprobleem*” — en binnenlandsche, alle samenhangend met de *financiering* en den invloed daarvan op het *prijsniveau*.

In het navolgende moge de huidige toestand in Frankrijk ten aanzien van deze beide groepen van vraagstukken in het kort worden besproken.

Het deviezenprobleem.

Tot zijn eenvoudigsten vorm teruggebracht, komt het deviezenvraagstuk feitelijk neer op de vraag: of de noodzakelijke goederen invoer op een of andere wijze kan worden betaald. De situatie van Frankrijk in dat opzicht kan niet worden besproken, zonder mede rekening te houden met drie factoren van groot belang: de beteekenis der eigen koloniën, protectoraten en mandaatgebieden als grondstoffenleveranciers; het Fransch-Engelsche accoord; en de bestaande reserves aan goud, deviezen en buitenlandsche fondsen.

In den vorigen oorlog, d.w.z. in de jaren 1914—'18, hebben de Fransche koloniën *in totaal* ongeveer 2½ miljoen ton levensmiddelen en industrieele grondstoffen aan het moederland geleverd. Momenteel bedraagt de invoer uit het eigen imperium *meer dan 7½ miljoen ton per jaar*.

Naar de waarde leverden de koloniën enz. in de jaren vóór den vorigen oorlog pl.m. 11 pCt. van den Franschen invoer en kochten zij pl.m. 13 pCt. van den Franschen export. Thans zijn deze percentages niet ver van 30 pCt. verwijderd. Frankrijk kan nu uit zijn eigen imperium, waarvan de belangrijkste deelen dichtbij gelegen zijn, vrijwel zijn geheele behoefte aan grondnoten dekken, 9/10 van zijn behoefte aan palmolie, palmpitten en olijfolie, 83 pCt. van zijn eiereninvoer, 77 pCt. van den groenten-, 2/3 van den vleeschinvoer, 1/3 van de houtbehoefte. Wat cacao en bananen betreft, heeft het imperium reeds een overschot, wat rubber aangaat zal het spoedig zelfgenoegzaam zijn. De Noord-Afrikaansche fosphaatproductie overtreft met 3.300.000 ton die van de Vereenigde Staten; 800.000 ton hiervan worden in Frankrijk gebruikt, de rest vindt op de wereldmarkt plaatsing.

Het behoeft geen betoog, dat de krachtige ontwikkeling der Fransche koloniën, waarvan men zich ten onzent niet steeds voldoende rekenschap geeft, de toch reeds groote zelfgenoegzaamheid van het land aanmerkelijk heeft verhoogd. Men zal niet mistasten, indien men veronderstelt, dat de productie dezer gebieden thans tot het uiterste zal worden opgevoerd.

Nog ruimer mogelijkheden opent het *Engelsch-Fransche accoord*, dat eerst 6 maanden na het sluiten van den vrede zal eindigen en hetwelk — behalve stabilisatie van de £/Fr. verhouding — behelst, dat Frankrijk zonder eenige beperking aan Engeland Fransch ter beschikking zal stellen voor aankopen,

¹⁾ E.-S.B. van 14 Februari jl., blz. 120 e.v.

welke Engeland in het Fransche imperium zal willen doen, terwijl omgekeerd Engeland aan Frankrijk zonder eenige beperking Ponden Sterling zal verschaffen voor Fransche aankopen in het Sterlinggebied.

Alle voor de oorlogvoering noodige grondstoffen en producten zullen tusschen beide landen worden verdeeld op grond van beslissingen eener intergeallieerde commissie. Indien om eenige reden een dergelijke verdeling niet mogelijk zou zijn, zou compensatie in goud of deviezen worden gegeven. Beide landen treffen maatregelen om de wederzijdsche invoermogelijkheden te verruimen en verplichten zich, geen nieuwe restricties op hun wederzijdschen import te leggen tot bescherming van de eigen markt of om monetaire redenen. Tevens wordt gewerkt aan een coördinatie van den export en van de industrieën van beide landen.

De beteekenis van dit accord kan nauwelijks worden overschat. *Het vereenigt in één monetair systeem landen uit alle werelddeelen, die tezamen ongeveer één derde gedeelte van den wereldhandel voor hun rekening nemen.* Dit is een blok van zoodanigen omvang, dat van „autarkie” in den tegenwoordigen zin, steeds verbonden met de begrippen „schaarschte” en „Ersatz”, niet zou kunnen worden gesproken, zelfs niet indien de handel der betrokken gebieden met derde mogendheden tot een minimum zou worden beperkt.

Voor de grondstoffenvoorziening is hiermede het valutaprobleem grootendeels geëlimineerd.

Ofschoon Frankrijk vermoedelijk op grond van dit accord aanvankelijk meer Francs heeft moeten „voorleggen” dan het in Ponden opgenomen heeft, in verband met de uitgaven van het Britsche expeditieleger en de terugvloeiing van Fransch kapitaal uit Londen, mag toch verwacht worden, dat Frankrijk op den duur een debetsaldo zal krijgen, hetwelk echter voor het land gedurende den oorlog geen financieringsprobleem met zich meebrengt.

De wijdere verschieten, welke dit accord voor den na-oorlogstijd wellicht opent, vallen buiten het kader van deze beschouwing en worden derhalve hier slechts aangestipt.

De derde factor van belang bij de beschouwing van het deviezenvraagstuk is uit den aard der zaak de aanwezige reserve. Daar de realisatie van buitenlandse fondsen op groote schaal wellicht op aanzienlijke praktische bezwaren zou stuiten, vermelden wij hier alleen de reserves aan Dollars en goud van Frankrijk en Engeland bij het uitbreken van den oorlog volgens de raming van den Federal Reserve Board:

(miljoenen \$)	Goud	Dollarsaldi	Totaal
Engeland.....	2.000	595	2.595
Frankrijk.....	3.000	315	3.315
Totaal.....	5.000	910	5.910

Hierbij valt aan te teekenen, dat hierin *niet* begrepen zijn de ongetwijfeld aanzienlijke Dollartegoeden van Fransche ondernemingen en particulieren bij niet-Fransche banken, welke door de verplichte opgave thans een stille reserve vormen, die ter beschikking staat van het Office des Changes. Evenmin zijn hierin de vorderingen der beide landen in andere valuta's dan Amerikaansche Dollars begrepen, waaromtrent, voor zoover ons bekend, geen ramingen ter beschikking staan.

Ter vergelijking met het totaal van \$ 5.900 miljoen vermelden wij, dat de *totale* invoer van beide landen in 1938 ca. \$ 4.600 miljoen beliep, waarvan \$ 1.700 miljoen uit de Sterlinglanden (met uitzondering van Canada) en uit het Fransche imperium afkomstig waren.

Het passieve saldo van de handelsbalans der beide landen met niet tot deze gebieden behorende landen bedroeg in het genoemde jaar rond \$ 1.500 miljoen.

Zelfs al rekest men op een stijging der ingevoerde hoeveelheden en der prijzen en al houdt men rekening met het wegvallen van enkele belangrijke onzichtbare creditposten van de betalingsbalans, zooals de inkomsten uit scheepvaart, verzekering en toerisme, dan nog blijkt de beschikbare „strijdkas” wel van zeer groot belang.

Daarnevens is Frankrijk in elk geval per saldo in belangrijke mate crediteur van het buitenland uit hoofde van zijn buitenlandsche beleggingen. De bedragen, welke het tot dusverre *jaarlijks* aan netto-inkomsten uit deze buitenlandsche beleggingen ontving²⁾, waren naar raming niet veel geringer dan zijn *totale* schulden aan het buitenland van circa 10 milliard Frs., zoodat de nakoming der verplichtingen uit hoofde van de Fransche leeningen in het buitenland niet in het geding is, zulks te minder, daar een aanzienlijk deel dezer buitenlandsche leeningen in het bezit van Fransche staatsburgers is. Deze verplichtingen werden bij de invoering der deviezencontrôle dan ook nadrukkelijk gewaarborgd.

Toch is *maximale export* vereischt om de reserve zooveel mogelijk op peil te houden. Men kan zeggen, dat dit niet een afzetprobleem is, want in vele landen zoekt men naar vervanging van vroegeren invoer uit Duitschland, terwijl het Fransche prijsniveau zoodanig is, dat zijn producten gereeden afzet vinden, waar zij worden aangeboden. De export is derhalve een vraagstuk van *productie* en van *organisatie*. Enkele bedrijfstakken, zooals fabrieken van pharmaceutische artikelen, van bepaalde textielgoederen en exporteurs van wijnen, likeuren, e.d. hebben in de laatste maanden hun uitvoer blijkbaar reeds belangrijk kunnen opvoeren en in het algemeen is na de uitermate scherpe daling van September wel een herstel te constateeren. Verschillende bedrijven hebben echter met moeilijkheden in de grondstoffenvoorziening te kampen, daar de legerleiding zeer groote voorraden in het land wenscht te houden. Nadeel wordt verder ondervonden van de bezwaarlijke en tijdroovende formaliteiten van het Office des Changes, dat zich waarschijnlijk eerst de noodige ervaring eigen moet maken, voordat e.e.a. vlot kan verlopen.

De totale uitvoer bedroeg in November jl. 61 pCt., die van fabrikaten 75 pCt. van den uitvoer van November 1938. Naarmate de genoemde organisatorische moeilijkheden overwonnen worden, zal waarschijnlijk de export zich verder kunnen herstellen.

Wij gingen in het bovenstaande uit van de raming van den Federal Reserve Board kort voor het uitbreken van den oorlog. De Fransche valutapositie is echter intusschen door het repatriëeren van kapitaal ook na de oorlogsverklaring verder versterkt. De Minister van Financiën raamde 13 December jl. den terugkeer van effecten op 24 milliard, de omwisseling van goud en deviezen in Francs op 10 milliard sinds 1 September. Laatstgenoemd bedrag was aan het Egalisatiefonds ten goede gekomen, waardoor dit, trots enorme aankopen van goederen in het buitenland, drie maanden na het begin van den oorlog nog hooger was dan tevoren.

Financiering en prijsniveau.

De financiering is tot dusverre vergemakkelijkt door de terugvloeiing van dit kapitaal. Zoowel de „rentes” als de aandeelenmarkt hebben van deze verruiming van de markt geprofiteerd: De obligatiekoersen hebben zich na den scherpsten terugslag van Augustus—begin September weer zoodanig kunnen herstellen, dat zij thans niet veel meer dan 10 pCt. onder het hoogtepunt van 1938/39 liggen, het beste bewijs,

²⁾ Deze bedragen worden geschat op 8¼ milliard Frs. (zie E.-S.B. van 7 Februari jl., blz. 101).

dat het vertrouwen in de valuta in het land groot is.

In dezelfde richting wijst het overschot van stortingen boven terugtrekkingen bij de spaarbanken, na de korte hevige periode van groote onttrekkingen bij het uitbreken van den oorlog: het verloop bij de „Caisses Ordinaires” is typisch:

1 Jan.—15 Aug.	overschot der stortingen:	1264 mill. — per
		14 Jagen + 84 miljoen
16 Aug.—15 Oct.	„ onttrekkingen:	1803 mill. = per
		14 dagen — 451 miljoen
16 Oct.—31 Dec.	„ stortingen:	773 mill. = per
		14 dagen + 155 miljoen

Bij de „Caisse Nationale” is in totaal in 1939 662 miljoen meer gestort dan onttrokken, het hoogste cijfer sinds 6 jaar.

Wat den index der aandelenkoersen betreft, deze is na de daling in Augustus tot 220, in Januari weer tot 268 gestegen en schommelt thans om de 240, d.w.z. nabij het hoogste punt vóór September jl. bereikt.

De „atmosfeer” is derhalve gunstig voor de financiering van het budgetdeficit.

De Regeering vertrouwt hiervoor op het functioneeren van het „circuit”, den welbekenden kringloop, die in andere landen jarenlang zonder veel invloed op het prijsniveau kon worden „opgeblazen”, aangezien het grootste deel der nieuwe middelen, welke de Overheid in het verkeer bracht, vanzelf werd besteed voor inschrijving op overheidsleeningen.

Wat zijn de vooruitzichten voor deze financieringswijze in Frankrijk en onder de huidige omstandigheden?

Ongunstige factoren:

1. Het is zaak voorzichtiger met de toepassing der „circuit-theorie” te zijn dan tot dusverre elders (bijv. in de Vereenigde Staten) noodig bleek, omdat thans in Frankrijk wel van „Vollbeschäftigung” kan worden gesproken, zoodat de creatie van nieuw geld door de Overheid niet tevens de creatie van nieuwe goederen met zich meebrengt.

2. De omvang der bedragen, welke benodigd zijn en die voor het loopende jaar zouden neerkomen op een verhooging der toch reeds aanzienlijke staatschuld met pl.m. 50 pCt., doet de vraag opkomen, of het *op den duur* mogelijk zal zijn een inflationistische prijsstijging te vermijden, indien in de toekomst niet nog verdere maatregelen van fiscalen of anderen aard worden getroffen.

Weliswaar kan worden opgemerkt, dat een behoorlijk deel der uitgaven in het buitenland zal geschieden en dus geen invloed op het Fransche prijsniveau uitoefenen, doch dit is niet meer dan een vertragend element.

3. Er is reeds een prijsstijging te constateeren: Mede tengevolge van de verdere depreciatie van Pond Sterling en Franc met pl.m. 14 pCt. bij het uitbreken van den oorlog en door de verhooging der vrachten, enz., zijn de industriele grondstoffenprijzen sinds Augustus met ongeveer 30 pCt. gestegen en de groothandelsprijzen der voedingsmiddelen met ongeveer 20 pCt.

Deze hausse is echter volkomen normaal, daar bijv. ook in de Vereenigde Staten (dus in goud uitgedrukt) de goederenprijzen opgelopen zijn. Per saldo zal de prijsstijging ongeveer gelijk zijn aan die in Engeland, met dit verschil, dat dáár juist de voedingsmiddelen sterker gestegen zijn dan de grondstoffen. De stijging der levenskosten mag men in Frankrijk misschien op 10 pCt. à 12 pCt. ramen, wat minder is dan de depreciatiecoëfficiënt, zoodat het Fransche

prijsniveau sinds September relatief minstens even gunstig gebleven is.

Inmiddels is het „sluiten van den kringloop” door de ingetreden prijsstijging ongetwijfeld bemoeilijkt, daar deze liquiditeitsvraag voor het financieeren van grootere voorraden en vorderingen veroorzaakt. De middelen, die hiervoor noodig zijn, komen niet voor inschrijving op schatkistpapier in aanmerking. Onder deze omstandigheden is het dan ook als een groot succes te beschouwen, dat de Overheid tot nu toe niet de minste financieringsmoeilijkheid heeft ondervonden.

Zonder twijfel is dit goeddeels door de verruiming te verklaren, die het gevolg is geweest van de repatriatie van kapitaal.

Gunstige factoren:

1. Normaal doen zich in het voorjaar natuurlijke baissefactoren gelden, die een stabiliseerenden invloed zullen kunnen uitoefenen, nu de eerste schok der door den oorlog veroorzaakte haussefactoren wel ongeveer opgevangen zal zijn.

2. De keuze van beleggingsmogelijkheden, welke met het schatkistpapier concurreeren, is in Frankrijk thans beperkt. Zoo zal de drastische belasting der overwinsten een rem vormen op de stijging der aandelenkoersen. Evenzeer is bijv. een stijging van onroerende goederen door de beperking der huren begrensd.

3. Zooals wij zagen, zijn de loonen tot dusverre niet verhoogd, ofschoon een stijging der levenskosten met minstens 10 pCt. heeft plaats gevonden. Verwacht mag worden, dat een eventuele aanpassing der loonen in de toekomst binnen beperkte grenzen zal blijven en in elk geval geringer zal zijn dan de stijging der levenskosten, aangezien er nog steeds een dispariteit bestaat tusschen de industriele loonen en het inkomen der gemobiliseerden en hun families. Deze omstandigheid vermindert ten zeerste het — overigens ver verwijderde — gevaar eener inflationistische spiraalbeweging, daar de „schroefdraad” dientengevolge ruim zal zijn.

4. Tenslotte moet men bedenken, dat de gevolgen der vermeerdering van de geldhoeveelheid in den vorigen oorlog zich eerst *na het sluiten van den vrede* ten volle hebben doen gevoelen, toen diverse beperkingen werden opgeheven en enorme uitgaven werden gedaan in de verwachting, dat Duitschland wel zou betalen...

Toch is het niet onwaarschijnlijk, dat in de toekomst ook het middel der rantsoeneering zal moeten worden gebruikt, om een billijke goederenvoorziening tegen redelijke prijzen te verzekeren. De „vleeschlooze” dagen, welke thans zijn ingevoerd, kunnen nauwelijks als zoodanig worden aangemerkt, daar op de „niet-vleeschlooze” dagen de aankopen niet quantitief beperkt zijn. Wellicht moet deze maatregel worden beschouwd als een psychologische voorbereiding.

Uit de practijk weten wij, dat rantsoeneering zeer zorgvuldige voorbereiding eischt om den rompslomp voor den tusschenhandel tot een minimum te beperken en wachttijden voor de verbruikers te vermijden.

Resumeerend kan men zeggen, dat de overgang van „semi-vredeseconomie” naar de totale oorlogseconomie zich in Frankrijk zonder veel wrijving of nijpende moeilijkheden en gevaren voltrekt, vooral dank zij de — na alle strubbelingen der achter ons liggende jaren eerst recht verbazende — spontane eenheid van dit merkwaardige volk.

E. F. PHILIPP.

GOEDKOOPE VOORZIENING VAN OVERHEIDSMIDDELEN.

Nu de omstandigheden zoo zijn geworden, dat het verkrijgen van gelden voor de Overheid een dringende noodzaak is, rijst de vraag, of niet inderdaad een voor de hand liggende bron ter voorziening in geldmiddelen over het hoofd wordt gezien.

Variabiliteit der te betalen belastingbedragen.

De conjunctuur toont in de laatste decennia zoo scherpe en snelle veranderingen, dat de financieele resultaten van groote groepen bedrijven, in opeenvolgende jaren, zeer verschillend kunnen zijn. Op een jaar met groote winsten volgt menigmaal een jaar met groote verliezen.

Dit kan voor den belastingplichtige groote bezwaren en ook groote gevaren opleveren. Het stelsel onzer inkomstenbelasting is toch gebaseerd op de fictie, dat het inkomen van eenig jaar opgebouwd zal worden uit in den aanvang van dat belastingjaar bestaande bronnen en dat deze bronnen in dat jaar even ruim zullen vloeien als in het voorgaande kalenderjaar.

Vloeien zij nu evenwel minder ruim of leveren zij zelfs een verlies op, dan kan de belastingschuldige, voor het voldoen van zijn belasting, in groote moeilijkheden komen. Hij moet dan een deel van zijn vermogen realiseeren, wat dan veelal met groote verliezen gepaard kan gaan en zijn bedrijf in groot gevaar kan brengen. Het kan zelfs voorkomen, dat hij niet in staat is de vereischte bedragen bijeen te brengen, zoodat ook de Staat de verschuldigde belasting niet ontvangt. Maar ook, als de belastingplichtige tenslotte aan zijn verplichtingen voldoet, zal hij dat in vele gevallen doen door verkoop van staatsschuldbewijzen. Deze verkoop zal, zoo deze gevolg is van conjunctuuroorzaken, op groote schaal geschieden, en zoo den koers der staatsschuldbewijzen drukken en het staatscrediet schaden. In de meeste gevallen heeft de Staat niet eens de mogelijkheid van een dergelijk geforceerd aanbod te profiteeren, omdat de Overheid slechts in enkele gevallen en in beperkte mate gerechtigd en in staat is eigen schuldbewijzen tegen lagen koers op te koop. Tegenover het individueele verlies staat dan dus geen winst voor den Staat.

Belegging van ter beschikking gehouden belasting-gelden.

De belastingplichtige kan nu op verschillende wijze zich meer of minder tegen dit risico dekken. Hij kan, wanneer het om groote bedragen, boven de 100.000 gaat, schatkistpromessen nemen¹⁾. Dat wil zeggen, alleen nog, wanneer deze bedragen ineens ter beschikking komen, nog niet eens, wanneer de bedragen geleidelijk, in kleinere hoeveelheden tegelijk, ter beschikking komen. Voor kleine bedragen, tot f 2500, zal men bij matige rente volkomen zekerheid kunnen vinden door belegging op de postspaarbank. Een zeer groote groep belastingplichtigen zal, bij wijs beleid, evenwel geleidelijk bedragen moeten reserveeren voor lateren belastingplicht, varierende tusschen deze twee wijd uiteenliggende grenzen. Overigens hebben schatkistpromessen nog het bezwaar van een fixen looptijd; het tijdperk, waarvoor belegd moet worden, is vooraf natuurlijk niet te bepalen.

Voor deze groep staat geen andere weg open dan óf afstand te doen van eenig rente-inkomen en zelfs nog eventueel kosten te maken door de gelden te deponeren bij De Nederlandsche Bank, óf de gelden te beleggen bij de postgiro, of anders bij een der groote particuliere banken.

¹⁾ Schatkistbiljetten zijn in geen paar jaar uitgegeven en hebben bovendien voor dit doel een te langen looptijd.

Zij loopt dan bovendien nog gevaar, dat de fiscus, bij de bepaling van den belastingaanslag rekening zal houden met een fictieve renteberekening ad 4 pCt. op goede bedragen, terwijl het mogelijk is, dat men goed zou doen verscheiden jaren lang ongeveer hetzelfde bedrag op deze wijze renteloos te reserveeren. Immers, indien het inkomen in het volgende kalenderjaar weer even groot is als in het voorafgaande, zoodat de opgelegde belasting uit dit inkomen voldaan zal kunnen worden, dan zal de voorzichtige dat bedrag uit zijn inkomen voldoen en het gereserveerde bedrag weder een jaar lang ter zijde leggen. Zoo kan het verscheiden jaren achtereen gaan. Nu lijkt er een vorm te construeeren, waardoor de Overheid profijt kan trekken van het geld, dat gereserveerd moet worden voor betaling van later te verwachten aanslagen in de belastingen (als inkomstenbelasting, winstbelasting of andere verplichtingen tegenover den Staat als semi- of geheel gedwongen leeningen).

Speciale schuldbrieven voor tijdelijke belegging van gelden.

De grootste zekerheid, dat het geld werkelijk op tijd beschikbaar is, verkrijgt men, wanneer aan de Generale Thesaurie de bevoegdheid gegeven wordt, een speciaal soort schuldbrieven te creëren, die op de open-markt door tusschenkomst van banken en commissionairs in effecten konden worden geplaatst²⁾ en welke, door den Staat zouden worden aanvaard voor de betaling van inkomstenbelasting (eventueel ook winstbelasting, O.W.-belasting en stortingen in verplichte of semi-verplichte leeningen).

Men zou daardoor eenerzijds voor de belastingplichtigen de gelegenheid in het leven roepen, de bedragen, welke zij eenig volgend jaar vermoedelijk den Staat te betalen hebben, direct ter beschikking van de Regeering te stellen³⁾. Anderzijds zou het in dezen gedachtengang mogelijk zijn de betrokken categorie van beleggers eene, zij het matige, rente te vergoeden. Hoe dichter die rente komt bij die, welke in dien tijd te maken is, te gereeder zal men van deze gelegenheid gebruik maken, te minder neiging zal er zijn de stukken voor betaling van belasting van de hand te doen, te eerder zal men liever trachten zijn verplichtingen uit loopende inkomsten te voldoen, te meer kans heeft de Staat, dat de stukken eenmaal uitgegeven ook onder het publiek blijven. Het risico, dat beleggers met vele andere beleggingspapieren loopen, zal de hier gepropageerde schuldbrieven in tijden, zooals wij die thans beleven, gewild doen zijn, vooral zoo de noodige propaganda gemaakt wordt. Dit zal den beleggers een rente-offer waard zijn.

Verder zal het in omloop brengen van overheids-papier, als hierboven bedoeld, tot gevolg hebben, dat de door de conjunctuur verwekte na-ijling der overheidsinkomsten bij de ondernemersinkomsten, waarop implicite in den aanvang gewezen werd, verzwakt wordt. Dit zal niet tot uiting komen in de middelenwet. In de jaren van hausse, wanneer gemeenlijk de staatsuitgaven sneller stijgen dan de staatsinkomsten, zal het financieren dier staatsuitgaven echter gemakkelijker worden.

De verwachting is gerechtvaardigd, dat de nood van de schatkist in de komende jaren zal nopen tot het zoeken naar alle denkbare middelen om in de geldbehoefte van den Staat te voorzien; het komt mij voor, dat in het bovenstaande een bruikbaar middel is aangegeven.

G. C. A. VAN DORP.

²⁾ Bijvoorbeeld tegen de nominale waarde plus de op het aankoopmoment reeds verschenen, maar nog niet invorderbare, rente sinds den voorafgaanden coupondatum.

³⁾ Eveneens bijvoorbeeld tegen een waarde, berekend als bij de uitgifte aangegeven.

DE PRIJSREGELINGSPOLITIEK IN NEDERLANDSCH-INDIË.

Toen in 1914 de vorige oorlog begon, was men in Nederlandsch-Indië nog zoozeer onder den invloed van liberaal-economische denkbeelden, dat eenvoudig niet gedacht werd aan het invoeren van een politiek van prijsconstrôle. Thans, 25 jaar later, zijn de economische opvattingen zoozeer gewijzigd, dat de toepassing van een prijsregelingspolitiek een van de eerste daden der Indische Regeering na het begin van den oorlog is geweest.

Het apparaat, dat hiervoor werd geschapen, en dat reeds meerdere maanden vóór den oorlog gereed was gemaakt, is betrekkelijk eenvoudig. Het bestaat uit een ordonnantie tegen de prijsopdrijving, een ont-eigeningsordonnantie, krachtens welke de Overheid bevoegd is om voorraden, welke worden vastgehouden, in bezit te nemen en te verkoopen en een crisis-uitvoerderordonnantie, op grond waarvan uitvoerverboden kunnen worden ingesteld ten aanzien van de in Nederlandsch-Indië aanwezige goederen, waarvan de Overheid prijsopdrijving wenscht te voorkomen. Krachtens vorenbedoelde ordonnaties zijn terstond na het uitbreken van den oorlog de noodige uitvoeringsvoorschriften vastgesteld.

Wij zullen deze voorschriften vanuit juridisch en economisch standpunt in beschouwing nemen.

De prijsregeling vanuit juridisch standpunt bezien.

Juridisch zijn de voorschriften aldus opgezet, dat als algemeene regel voor de artikelen en diensten, die onder de regeling vallen, geen hoogere prijzen in rekening mogen worden gebracht dan die, welke op of laatstelijk vóór 24 Augustus 1939 golden.

Deze goederen en diensten kunnen worden onderscheiden als volgt:

Ten eerste. Een aantal goederen, ten aanzien waarvan, in tegenstelling tot die van de volgende groep, geen uitvoerverbod noodig was: suiker, aardolieproducten en in het binnenland vervaardigd hout, zout en kinine.

Ten tweede. Een aantal goederen, ten aanzien waarvan een uitvoerverbod noodig was, teneinde de prijsregeling effectief te doen zijn. Dit uitvoerverbod omvat de volgende artikelen:

A. *Alle buitenlandsche goederen, die in het gebied zijn ingevoerd, zoomede goederen, welke van zoodanige buitenlandsche voortbrengselen vervaardigd of afkomstig zijn, met uitzondering van boeken, tijdschriften, prijscouranten en andere dergelijke drukwerken, platen en prenten en schilderijen.*

B. *Een groot aantal binnenlandsche voortbrengselen, welke in hoofdzaak de volgende zijn:*

1. *voedingsmiddelen:* verduurzaamde visch, trassi, aardappelen, rijst, rijstmeel, rijstzemelen en maïs;

2. *oliën en vetten:* ricinus-olie (en ricinus-pitten), margarine en andere kunstboter, slaolie en andere plantaardige bak- en braadvetten en oliën;

3. *chemische producten:* zwavel, verfwaren, jodium en jodiumhoudende preparaten, zwavelzuur, koolzuur en zuurstof, fosphaathoudende meststoffen;

4. *bouwmaterialen:* cement;

5. *brandstoffen:* steenkool en de daaruit of daarmee vervaardigde brandstoffen;

6. *metalen:* zilver, zilvererts, zilverwerk, ijzer, ijzerafval, ijzerwerk, koper, koperafval, koperwerk, lood, loodafval, loodwerk, zinkwerk en blikafval;

7. *lederwerk;*

8. *toiletartikelen:* zeep;

9. *vezelstoffen en producten daarvan:* manufacturen (behalve gebatikte), katoenen garens, ruwe (ongesponnen) katoen, touw en touwwerk met uitzondering van die vervaardigd uit cocosvezel);

10. *transportmiddelen en onderdeelen daarvan:* vaartuigen met mechanische beweegkracht, motorrijtuigen, rijwielen, rubberbanden voor motorrijtuigen en rijwielen;

11. *oorlogsartikelen:* gasmaskers, gaspakken en verbandstoffen;

12. *schrijfbehoeften:* inkt en papier.

Ten derde. Alle diensten, zooals huishuren, hotel-tarieven en vrachten.

Het is echter niet de bedoeling van de Indische Overheid geweest om onverzettelijk vast te houden aan den regel om het prijsniveau te houden op de hoogte, die het op of laatstelijk vóór 24 Augustus 1939 had. Voor zoover zulks billijk werd geoordeeld, werden, in afwijking van het algemeen beginsel, uitzonderingen toegestaan. Deze uitzonderingen betreffen een groot aantal goederen en diensten, die tezamen met de volgens den algemeenen regel gehandhaafde prijsfixaties de volgende groepen vormen.

Eerste groep. Maximum-prijzen, vastgesteld op het niveau, dat op 24 Augustus 1939 of laatstelijk daarvóór bestond. Deze regeling geldt voor suiker, aardolieproducten (met eenige kleine uitzonderingen) en in het binnenland vervaardigd hout, zout en kinine, ten aanzien van welke producten geen uitvoerverbod is uitgevaardigd. Ook werkt zij ten aanzien van de huishuren. Hier is dus het algemeen beginsel der prijsregeling onveranderd gebleven.

Tweede groep. Normale seizoenstijgingen, toegestaan tot door de betrokken gewestelijke bestuurshoofden te bepalen maxima. Deze bepaling geldt voor visch (gedroogde of op andere wijze verduurzaamde), trassie, rijst (ongepeld, gepeld of gebroken), rijstmeel, rijstzemelen en maïs.

Derde groep. Een beperkte prijsstijging, over het geheel niet meer dan 5 à 15 pCt., toegestaan. Dit geldt in hoofdzaak voor de volgende artikelen:

voedingsmiddelen: binnenslands vervaardigd beschuit in blikken van hoogstens 25 stuks (15 pCt.), brood en ander binnenlandsch beschuit (5 pCt.), inheemsche biscuits (20 pCt.), de meeste groenten in blik (15 pCt.), tarwemeel en tarwegraan (25 pCt.), ingevoerde melk en melkpreparaten (27½ pCt.);

oliën en vetten: margarine en andere kunstboter, slaolie en de meeste andere bak- en braadvetten en -oliën (5 pCt.);

chemische producten: binnenlandsche zwavel (5 pCt.), de meeste Indische fosphaathoudende meststoffen (5 pCt.), een aantal geïmporteerde smeeroeliën, vetten, vaselines (15 pCt.);

bouwmaterialen: cement (prijzen volgens prijscourant van 28 December 1939);

aardewerk en glaswerk: aardewerk, behalve serviezen en serviesdeelen (15 pCt.), glas en glaswerk (15 pCt.);

brandstoffen en producten daarvan: binnenlandsche brandstoffen behalve cokes (5 pCt.), teer, pek en koolteerproducten uit binnenlandsche steenkolen (5 pCt.), asphalt en asphaltproducten (15 pCt.);

lucifers (17½ pCt.);

verlichtingsartikelen: lampen, behalve luxe lampen, elektrische zaklantaarns, enz. (30 pCt.), gloeiperen (in het algemeen 10 pCt.);

toiletartikelen: zeep (behalve luxe-toiletzeep) (10 pCt.);

vezelstoffen en producten daarvan: verschillende naaigarens (10 pCt.), ongebleekte textielen (10 pCt.), gebleekte textielen (10 of 15 pCt.), gelicentieerde fancy manufactures (10 pCt.) en geïmporteerde kledingstukken (15 pCt.);

fabricaten van caoutchouc of rubber (10 pCt.);

oorlogsartikelen: geneesmiddelen, behalve patent-geneesmiddelen (5 pCt.);

hoteltarieven (5 pCt.).

Vierde groep. Een redelijke prijsstijging toegestaan. Voor de overige goederen, waarvan de uitvoer is verboden, is een verhooging van de op of laatstelijk vóór 24 Augustus 1939 in rekening gebrachte prijzen toegestaan, mits niet hooger dan een bedrag, hetwelk in een redelijke verhouding staat tot den prijs, waarvoor het betrokken artikel door den verkooper kan of laatstelijk kon worden aangekocht.

Dit beginsel van redelijke stijging geldt ook ten aanzien van de scheepsvrachten.

De prijsregeling vanuit economisch standpunt bezien.

De economische omstandigheden. Het spreekt vanzelf, dat de oorlogstoestand een algemeen prijsopdrijvend invloed uitoefent. Intusschen staat wel vast, dat de moeilijkheden, welke dientengevolge aan een doeltreffende prijsregelingspolitiek in den weg worden gelegd, belangrijk minder zijn dan in de oorlogsjaren 1914—1918 het geval was, omdat ditmaal bij het intreden van den oorlogstoestand de binnenlandsche rijstmarkt reeds lang geheel onafhankelijk was gemaakt van de buitenlandsche rijstmarkt en voorts de productie van verreweg de meeste Indische exportproducten een belangrijke overcapaciteit vertoonde.

De rijstprijzen kunnen daarom gemakkelijk in de hand worden gehouden, terwijl de prijzen der exportproducten in het algemeen een vrij matige stijging vertoonen. Er is voorts een andere omstandigheid, die een krachtige prijsstijging tegenhoudt, t.w. de in tegenstelling tot 25 jaar geleden thans door de Overheid in de oorlogvoerende landen doorgevoerde politiek van rechtstreeksche beperking der gewone consumptie, teneinde beter in de oorlogconsumptie te kunnen voorzien. Ook in sommige neutrale landen, zooals in Denemarken, wordt een overheidspolitiek tot rechtstreeksche consumptiebeperking in toepassing gebracht.

Deze omstandigheden vergemakkelijken het welslagen van de prijsregelingspolitiek aanzienlijk. In verband met het vorenstaande moge met nadruk worden gewezen op het zeer frappante verschijnsel, dat de in het begin van den oorlog aanvankelijk opgetreden prijsstijging gevolgd is door een tot op zekere hoogte tot rust komen van de prijzen, dat reeds meerdere maanden aanhoudt.

Dit verschijnsel achten wij een bevestiging van onze stelling, dat een rustiger prijsverloop dan in den vorigen oorlog te verwachten is.

Doel en methode der prijsregelingspolitiek.

Het doel dezer politiek is geenszins om dwars tegen den stroom op te roeien door een *directe* prijsregeling, d.w.z. het voorschrijven van prijzen, welke niet met de economische situatie overeenkomen. De getroffen maatregelen beoogen integendeel een soepele aanpassing van de prijzen aan de veranderde omstandigheden, met uitschakeling echter van speculatieve fluctuaties.

Intusschen zou men de beteekenis van deze politiek zeer onderschatten, indien men haar uitsluitend een dergelijk passief karakter zou willen toekennen. De Indische Overheid heeft namelijk de methode gevolgd om met behulp van verschillende maatregelen *indirect* een zoodanigen invloed op de prijzen in het binnenland uit te oefenen, dat prijsstijging zooveel mogelijk wordt voorkomen. In de eerste plaats bevordert zij zoo krachtig mogelijk den aanvoer uit het buitenland van de voor het economisch leven benodigde grondstoffen, hulpstoffen en eindproducten, desnoods door Regeeringsaankopen en met aanknooping van nieuwe relaties in andere landen, wanneer de oude relaties niet meer kunnen leveren. Verder moedigt zij zooveel mogelijk de stichting van nieuwe indus-

trieën aan om de zelfvoorziening van Nederlandsch-Indië te vergrooten en dus het aanbod van verschillende goederen ondanks de inkrimping van invoeren op peil te houden. Daarnaast bevordert zij een goede distributie der producten. Ook heeft zij, zooals hiervoren werd vermeld, een reeks uitvoerverboden ten aanzien van reeds uit het buitenland ingevoerde artikelen en van binnenlandsche producten ingesteld, waardoor de prijzen dezer goederen in het binnenland op een redelijk niveau blijven. Eindelijk kan zij zoo noodig gebruik maken van de haar bij de ontegeningsordonnantie gegeven bevoegdheid om voorraden bij particulieren te onteigenen en te verkoopen.

Omvang van de prijsregelingspolitiek.

De prijsregelingspolitiek omvat vooreerst de oorlogsartikelen in engeren zin en voorts de artikelen, welke voor het levensonderhoud der verschillende bevolkingsgroepen en voor het ongestoord verloop van het bedrijfsleven noodig zijn. Zij heeft dus eenerzijds betrekking op de oorlogseconomie in den beperkten zin des woords en anderzijds op het gewone economische leven, dat in verband met het dualisme in de Indische volkshuishouding kan worden gesplitst in de inheemsche en de uitheemsche economische sfeer.

De beteekenis der prijsregelingspolitiek voor de oorlogseconomie in den beperkten zin des woords.

Op dit gebied heeft de prijsregelingspolitiek betrekking op artikelen als gasmaskers, gaspakken, verbandstoffen, jodium en jodiumhoudende preparaten, vaartuigen met mechanische beweegkracht, motorrijtuigen en op een gedeelte van meer algemeene producten als: petroleum, rubber en metalen.

Aangezien voor verschillende van deze artikelen buitenlandsche grondstoffen noodig zijn, zal eenige prijsverhoging daarvan niet kunnen uitblijven; toch zal deze zeker wel binnen beperkte grenzen kunnen worden gehouden, omdat in de tegenwoordige omstandigheden aan de voorziening van bedoelde artikelen volledig de voorrang wordt gegeven.

De beteekenis van de prijsregelingspolitiek voor de inheemsche economische sfeer.

Deze is zeer belangrijk. In verband met de omstandigheid, dat de economische draagkracht van de inheemsche bevolking gering is, wordt van overheidswege alles in het werk gesteld om de kosten van levensonderhoud van deze bevolking zooveel mogelijk op hetzelfde niveau te houden. Ook de omstandigheid, dat de loonpolitiek zeer wordt vergemakkelijkt, indien de prijzen stabiel blijven, noopt tot dit ingrijpen.

Gelukkig is de situatie aldus, dat zulks grootendeels mogelijk is. Een zeer belangrijk deel van de producten, die het levensonderhoud der bevolking uitmaken, is vatbaar voor prijsstabilisatie.

Zulks geldt in de eerste plaats voor de rijst, het hoofdvoedsel der bevolking. Sinds 1933 is de binnenlandsche rijstmarkt losgemaakt van het buitenland; thans is er een uitvoerverbod bijgekomen, zoodat de hiervoren reeds vermelde regeling, dat een normale seizoensstijging voor dit product is toegestaan, gemakkelijk doorvoerbaar is. Hetzelfde geldt voor het overeenkomstige voorschrift ten aanzien van maïs en visch, waarop ook een uitvoerverbod is gesteld.

Verder is prijsstabilisatie voorgeschreven ten aanzien van suiker, aardolieproducten, hout en zout, die ook van groot belang zijn voor de bevolking. De uitvoerbaarheid van dit voorschrift is te danken aan de volgende omstandigheden: de suikerprijs is in het binnenland reeds eenige jaren door een invoerverbod losgemaakt van de wereldmarkt, de prijs van petroleum (door de bevolking benodigd voor verlichtingsdoeleinden) is gebonden door prijsafspraken tusschen de producenten en de binnenlandsche prijzen van

hout en zout zijn geheel in handen van de Overheid, omdat deze daarvan de leverancier is.

Het verloop van een anderen factor van de kosten van levensonderhoud, de huishuur, is voor de inheemsche bevolking van weinig beteekenis. Het meeren-deel der Inlanders woont in eigen huiskes, gebouwd van hout, dat hetzij eigenhandig uit naburige bosschen kan worden verkregen, hetzij, indien het moet worden aangekocht, den betrokkene wegens de daarop van toepassing zijnde prijsfixatie niet duurder zal uitkomen.

Meer moeilijkheden geven de prijzen van invoerartikelen, door de bevolking benodigd, zooals textielgoederen en lucifers. Men mag echter niet uit het oog verliezen, dat deze goederen voor het levensonderhoud der bevolking van ondergeschikt belang zijn, terwijl de Overheid zeker alles in het werk zal stellen, om prijsopdriving hiervan zooveel mogelijk tegen te gaan.

Verwacht mag dus worden, dat de kosten van levensonderhoud in de inheemsche sfeer weinig zullen stijgen. Dit zal dan mede tengevolge hebben, dat de loonen evenzeer weinig omhoog zullen gaan.

De beteekenis van de prijsregelingspolitiek voor de uitheemsche sfeer.

In deze sfeer is de invloed der prijsregelingspolitiek natuurlijk geringer dan in de inheemsche sfeer, omdat de uitheemsche bevolking in veel sterker mate dan de inheemsche van den aanvoer van artikelen uit het buitenland afhankelijk is. Intusschen zal op de prijzen van deze producten, welke hoofdzakelijk uit kapitaalgoederen en eindproducten bestaan, ongetwijfeld een remmende invloed worden uitgeoefend door de hiervoren reeds vermelde omstandigheid, dat er een overcapaciteit van de productie van grondstoffen bestaat en dat zoowel in de oorlogvoerende als in enkele neutrale landen een politiek wordt gevoerd van rechtstreeksche beperking der gewone consumptie.

Voorts wordt van overheidswege alles gedaan om de prijsstijging van de voor deze sfeer belangrijke producten binnen zoo eng mogelijke grenzen te houden. Hiertoe dienen de hiervoren reeds vermelde overheidsmaatregelen ter stimuleering van de vestiging van nieuwe industrieën, ter verbetering van den aanvoer van buitenlandsche producten en ter bevordering van een goede distributie der artikelen. Aangenomen mag worden, dat deze voorzieningen niet zonder succes zullen blijven.

Ook ten aanzien van de huishuren zou normaliter een stijging mogen worden verwacht, omdat door het duurder worden der bouwmaterialen de bouw der huizen zal stagneeren, terwijl de normale stroom verlofgangers wat stagneert en vele Europeanen in verband met de oorlogsomstandigheden er de voorkeur aan geven in Indië te blijven in plaats van te repatrieeren, zoodat de vraag naar huizen stijgt. Echter heeft de Overheid hierin zooveel doenlijk voorzien door de prijsstijging van cement te beperken en de huurprijzen te fixeeren.

De prijsstijging der goederen in de uitheemsche sfeer zal op den duur wel leiden tot een verhooging van de loonen van de Westersche loontrekkenden (ambtenaren, employé's bij ondernemingen, enz.) Intusschen mag niet uit het oog worden verloren, dat deze loonen belangrijk liggen boven het niveau van het noodzakelijk levensonderhoud en dikwijls ook een ondergeschikte rol spelen ten opzichte van verdiende tantièmes, die in de huidige omstandigheden waarschijnlijk zullen stijgen. Daarom zal van een verhooging van deze loonen in den eersten tijd wel niets komen.

Mr. D. J. HULSHOFF POL.

VOORKOMING VAN DUBBELE BELASTING IN HET ONTWERP WINSTBELASTING VAN NAAMLOOZE VENNOOTSCHAPPEN.

De bepalingen van het ontwerp.

„Bestendig blijft” — leest men in de toelichting op het ontwerp van wet tot heffing eener winstbelasting van naamlooze vennootschappen — „de beperkte belastingheffing hier te lande (nl. voor $\frac{1}{2}$) „van in Nederlandsch-Indië, Suriname, Curaçao of „het buitenland verworven winst en van dividenden, „welke van elders dan uit Nederland worden ont- „vangen.”

De bestaande belasting naar de uitdeelingen zal worden vervangen door een naar de geheele winst tegen zoodanig tarief, dat de totale opbrengst voor het Rijk 20 millioen meer wordt en verder wordt zooveel mogelijk alles bij het oude gelaten.

Zonder nadere verklaring wordt bestendig en eigenlijk vergroot een fout, die de tegenwoordige Wet op de Dividend- en Tantiëmebelasting naar de tegenwoordig geldende opvattingen omtrent internationaal belastingrecht aankleeft. Terwijl Hoofdstuk VII dezer wet heel bemoedigend tot opschrift draagt: Voorkoming van dubbele belasting, voorkomt de regeling dezer materie in de artikelen 27 tot en met 29 van dit hoofdstuk de dubbele belasting geenszins, doch tempert ze slechts. Met de befaamde formule, dat de uitdeeling vóór de berekening der belasting wordt verminderd met $\frac{1}{2}$ van de som, welke tot de uitdeeling in dezelfde verhouding staat als de elders verkregen winst tot de geheele winst — een formule die in haar toepassing bovendien nog vaak tot verkeerde, niet gewilde uitkomsten leidt — wordt vastgelegd, dat van de vennootschappen, die haar arbeidzaamheid tot over onze grenzen uitstrekken en ons kapitaal-overschot in Oost- en West-Indië of in het buitenland productief trachten te maken, voor haar ondernemingsgeest, welke zooveel heeft bijgedragen tot de algemeene welvaart van Nederland, een zwaardere belasting wordt geheven dan van hen, die binnen de landspalen blijven. Want die elders verkregen winsten worden in het land, waar zij zijn behaald, eerst ten volle in de daar bestaande belasting getroffen, zoodat de belasting voor $\frac{1}{2}$ in Nederland een extra-last voor de betrokkenen is.

Het is waarlijk geen wonder, dat het ontwerp-De Geer op dit punt een zeer slechte pers heeft.

Nederland's houding op het stuk der internationale dubbele belasting.

Nederland heeft sedert 1914, toen de inkomstenbelasting werd ingevoerd, steeds aan de spits gestaan bij de pogingen om het probleem der zogenaamde internationale dubbele belasting zoo bevredigend mogelijk op te lossen. Ten aanzien van de fysieke personen heeft het de materie uitstekend geregeld. Het vaardigde na den wereldoorlog zijn bekwaamste mannen naar Genève af om aan deze oplossing mede te werken. Het aanvaardde in zijn tractaten — dat van 1933 met België (Wet St.bl. 1935 No. 214), dat van 1935 met Zweden (K.B. St.bl. 1935 No. 282) — het door de commissie uit den Volkenbond geformuleerde principe, dat ieder der verdragsluitende Staten de ondernemingen van landbouw, handel, nijverheid of mijnbouw, die in beide Staten vaste inrichtingen hebben, slechts zal belasten voor het gedeelte der inkomsten, dat op zijn grondgebied is verkregen. „De bevoegde administraties der beide verdragsluitende Staten” — zoo leest men verder in art. 5 van het Verdrag met Zweden, in § 2 van dat met België — „zullen in gemeen overleg de regelen vaststellen voor de verdeling van de inkomsten”. Zelfs haalde de Wet St.bl. 1935 No. 214, waarbij het tractaat met België werd goedgekeurd, een streep door art. 28 der Wet op de Dividend- en Tantiëmebelasting; Nederlandsche naamlooze vennootschappen, die in België werken;

krijgen sedert dien vollen aftrek voor de aldaar behaalde winst. Voor Zweden geldt hetzelfde, doch is dit punt in het tractaat opgenomen (art. VI van het Slotprotocol).

Nederland huldigt dus het internationaal aanvaardde beginsel, het brengt dit bij de inkomstenbelasting voor natuurlijke personen steeds in toepassing, het doet dit ook bij de zakelijke vennootschapsbelasting, zoodra het met vreemde mogendheden in aanraking komt. Het verwaarloost echter het principe en laat de dubbele belasting voortbestaan, daar waar het vrij is, dat is voornamelijk ten aanzien van de Nederlandsche naamlooze vennootschappen, die werken in Nederlandsch-Indië, Curaçao en Suriname. Alleen voortbestaan; bij een nieuwe vennootschapsbelasting, het blijkt uit de voorstellen van Minister De Wilde, was althans de vorige Regeering bereid het principe toe te passen en de elders verkregen winst vrij te laten. Nu het bij de thans voorgestelde winstbelasting slechts gaat om vervanging van het bestaande systeem van heffing door een ander, dat nochtans voor de betrokkenen verzwaring van lasten medebrengt, wordt de oude fout in de wetgeving gehandhaafd, ofschoon zij als een onrecht wordt gevoeld.

Hiervoor is slechts ééne verklaring mogelijk. Minister De Geer, die in de Millioenennota reeds zeide, dat het thans geen tijd is om bestaande belastingen te verminderen of af te schaffen, moet van oordeel zijn, dat de Schatkist de bate der heffing over $\frac{1}{2}$ der in het buitenland of in Oost- en West-Indië verkregen winsten niet kan missen.

Het loont derhalve de moeite een poging te wagen om het bedrag dezer bate te berekenen en de waarde der veronderstelde motiveering te toetsen.

Statistische gegevens.

De gegevens, die voor de berekening ter beschikking staan, zijn schaarsch en voor het grootste deel verouderd. Die betreffende de Indische Vennootschapsbelasting zijn te vinden in het Statistisch Jaaroverzicht van Nederlandsch-Indië, samengesteld door het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Batavia (C.K.S.B.), en de cijfers van de Dividend- en Tantiëbelasting zijn ontleend aan de Statistiek der Naamlooze Vennootschappen 1929—1932, Mededeeling No. 9 d.d. December 1939 van het Centraal Bureau voor de Statistiek (C.B.S.), Afdeling Statistiek der Overheidsfinanciën. Verder dan het jaar 1932 is deze uiterst leerzame statistiek helaas nog niet bewerkt.

Uit deze gegevens zijn de onderstaande drie tabellen samengesteld.

Boekjaar	Vennootschapsbelasting Ned. Indië				Div. & Tant. bel. van in N. Indië werkende N.V.'s	
	Kohierbedrag ¹⁾ mill.	Heffingspercentage	Winst		Belastb. uitdeel.	
			mill.	pct.	mill.	pct.
1929	46,3	12	386	100	279	100
1930	18,5	12,5	148	38	155	56
1931	9,9	14	70	18	55	20
1932	6,9	14	49	13	49	18
1933	6,4	20	32	8	} Onbekend	
1934	7,5	20	37,5	10		
1935	11,9	20	59,5	15		
1936	25,0	20	125	32		
1937	42,0	20	210	54		
1938	35,2	20 ²⁾	176	45		
Gemiddeld 1929—1938			130			

¹⁾ Voor 1936 tot en met 1938 de werkelijke ontvangsten in het opvolgend belastingjaar. ²⁾ Voortaan, voor het eerst over de winst 1939, zal 25 pCt. worden geheven.

In tabel A, kolom 4, is uit de kohierbedragen der Vennootschapsbelasting berekend hoeveel de totale fiscale winst in 1929 tot en met 1938 bedroeg van alle in Nederlandsch-Indië belaste naamlooze vennootschappen, zoowel die, welke in Nederland gevestigd zijn, als de in Indië zelf of in het buitenland gevestigde. Daarnaast, in kolom 6, vindt men het bedrag

der uitdeelingen van de eerste en verreweg belangrijkste categorie. Samengevoegd zijn de uitdeelingen van de vennootschappen, die uitsluitend of hoofdzakelijk haar bedrijf in Indië uitoefenen en van die, welke zoowel hier als in Indië een bedrijf hebben; zie tabellen B en C. Verwaarloosd is, dat enkelen ook in West-Indië werken; dit detail heeft nauwelijks invloed op de verhoudingscijfers.

Uit de cijfers blijkt, hoe catastrophaal de inzinking in Indië is geweest. In 1933 bedroeg de winst nog slechts 8 pCt. van die in 1929. De achteruitgang bij de uitdeelingen (kolom 7) was minder groot. Blijkbaar hebben vele maatschappijen nog enkele jaren kunnen putten uit vroeger gevormde dividend-reserves.

Nemen wij aan, dat 10 pCt. der totale winst behaald is door niet in Nederland gevestigde naamlooze vennootschappen — het werkelijke percentage blijkt niet, doch is gering — dan blijft in 1929 voor de Nederlandsche vennootschappen een winst over van 347 miljoen, waarvan 264 miljoen of 72 à 76 pCt. is uitgedeeld.

Zij hebben daarover 12 pCt. (41.6 miljoen) aan Indische vennootschapsbelasting betaald en 279 miljoen uitgekeerd. De dividendbelasting hierover kan in verband met de gegevens van tabel B worden becijferd op 10.4 miljoen. Zal bovendien $\frac{1}{2}$ der uitdeelingen, dus 186 miljoen, gereserveerd zijn, zooals bij de raming van de opbrengst der winstbelasting als norm werd genomen, dan moet:

Conclusie 1. De totale winst der Nederlandsche naamlooze vennootschappen, die uitsluitend of mede een bedrijf in Indië hebben, heeft in 1929 bedragen 517 miljoen. Hiervan is verkregen in Indië 347 miljoen. Hierop wordt bij tabel B teruggekomen.

In de crisisjaren 1930 tot en met 1932 is de verhouding tusschen totale winst en uitdeelingen te zeer verstoord om vorenstaande berekening voor die jaren voort te zetten.

De gemiddelde winst 1929 tot en met 1938 volgens kolom 4 ad 130 miljoen, ligt dicht bij die van het jaar 1936. Dit gemiddelde kunnen wij daarom ook hier als norm voor de toekomst aanmerken, evenals bij voormelde raming geschiedde. Hiervan kan 90 pCt. — afgerond tot 120 miljoen — geacht worden te zullen worden verkregen door in Nederland gevestigde naamlooze vennootschappen.

Conclusie 2. Na aftrek van 25 pCt. voor de Indische vennootschapsbelasting zal dan de netto-winst, die in Nederlandsch-Indië wordt behaald, mogen worden gesteld op 90 miljoen.

Aan de hand van Tabel B, die voor dezelfde jaren 1929 t/m 1932 de uitdeelingen vermeldt van alle Nederlandsche naamlooze vennootschappen, die buiten Nederland haar bedrijf uitoefenen, kan nu de totale normale winst worden benaderd, die buiten Nederland verkregen wordt.

De uitdeelingen van de in Nederlandsch-Indië werkende vennootschappen bedroegen over de vier boekjaren, waarvan gegevens bekend zijn, tezamen 538 miljoen; van de in West-Indië en het buitenland werkende 46 miljoen. Neemt men aan, dat een gelijke verhouding bestaat tusschen de totale normale winsten, waarmede in het geheel der cijfers geen fout van beteekenis kan worden gemaakt, dan wordt bij een normale Nederlandsch-Indische netto-winst van 90 miljoen de totale winst in West-Indië en het buitenland, na aftrek van buitenlandsche belastingen, 7.7 miljoen.

Tabel B geeft bovendien den toegepaste aftrek volgens de artt. 27, 28 en 29 der wet. De artikelen 27 en 28 betreffen de toepassing van de hierboven weergegeven formule, art. 29 staat aftrek toe voor de berekening der dividendbelasting van $\frac{1}{2}$ der genoten dividenden op aandelen in naamlooze vennootschappen, die in Oost- en West-Indië of in het buitenland zijn gevestigd.

Dat het aantal naamlooze vennootschappen der

Tabel B.

C.B.S.

Uitdeelingen van naamlooze vennootschappen, die buiten Nederland haar bedrijf uitoefenen.

Boekjaar:	1929		1930		1931		1932	
	Aantal	Uitd. mill.	Aantal	Uitd. mill.	Aantal	Uitd. mill.	Aantal	Uitd. mill.
Naamlooze Vennootschappen, werkende in:								
Ned.-Indië	313	248	212	133	153	48	135	45
Nederland en O. of West-Indië	51	31	53	22	50	7	48	4
West-Indië	9	2	7	1	6	1	5	1
Buitenland	71	14	64	11	53	8	43	8
Totaal.....	444	295	336	167	262	64	231	58
Toegepaste aftrek artt. 27, 28 en 29								
a. voor bovenstaande 4 categorieën ¹⁾		174 ²⁾		71		33		17
b. voor alle N.V.'s	401	213	265	107	212	54	213	37

¹⁾ Niet gepubliceerd, doch welwillend door het C.B.S. verstrekt gegeven. ²⁾ Naar verhouding is hiervan 164 mill. afgetrokken bij de eerste twee categorieën.

vier in tabel B opgenomen categorieën, dat theoretisch voor aftrek in aanmerking kwam, reeds hoger is dan het totale aantal, dat werkelijk aftrek kreeg (444 tegenover 401, 336 tegenover 265 enz.) is verklaarbaar: zij, die uitsluitend werden aangeslagen wegens belastbare salarissen, kregen geen aftrek en evenmin zij, die wel dividend uitkeerden, doch in hetzelfde jaar geen buiten Nederland verkregen winstsaldo hadden.

Ten aanzien der in Indië werkende vennootschappen, de beide eerste categorieën van tabel B, kunnen deze beide factoren in het goede jaar 1929 niet veel invloed hebben gehad op het bedrag van den aftrek. De belastbare salarissen der „open” vennootschappen bedroegen alstoen slechts 2.6 pCt. van het totaal der uitdeelingen. Bovendien staat tegenover die factoren, dat ook eenige aftrek volgens art. 28 zal zijn verleend wegens winst in het buitenland behaald. Een en ander kan gerekend worden tegen elkander weg te vallen. Alsdan wordt de theoretische aftrek voor deze categorieën in 1929 bij een totale winst van 517 en een Indische winst van 347 miljoen $\frac{347}{517} \times 279 = 125$ miljoen.

De werkelijke aftrek was 164 miljoen. Verschil: meer 39 miljoen.

Conclusie 3. Dit verschil moet zijn veroorzaakt door de toepassing van art. 29. Tal van in Indië werkende vennootschappen bezitten ook aandelen in aldaar of in het buitenland gevestigde. Het totaal hierop in 1929 ontvangen dividend mag derhalve geraamd worden op $\frac{3}{2} \times 39 = 58.5$ miljoen.

Eenzelfde verschil van 39 miljoen vindt men, natuurlijk toevallig, in tabel B tusschen den aftrek artt. 27—29 volgens a. (4 categorieën) en b. (alle N.V.'s). Dit verschil zal ook hoofdzakelijk art. 29 moeten betreffen, zoodat hier nogmaals een buitenlandsch dividend van 58.5 miljoen aan den dag treedt.

Het door alle Nederlandsche naamlooze vennootschappen in het jaar 1929 op deelnemingen in Oosten West-Indië of het buitenland ontvangen dividenden, wordt dan 117 miljoen. Waar de normale winst (130 mill.) in Indië volgens tabel A slechts $\frac{1}{3}$ bedraagt van die in 1929 (386 mill.), achten wij het ruim geraamd, wanneer die dividenden in een normaal jaar worden gesteld, niet op $\frac{1}{3}$, maar op de helft van 117 miljoen, dus op 58.5 miljoen.

Conclusie 4. De dubbele belasting over $\frac{1}{3}$ van de elders dan in Nederland verkregen winsten zal dus loopen over $90 + 7.7 + 58.5 = 156.2$ miljoen, waarvan $\frac{1}{3} = 52$ miljoen.

De winstbelasting in Nederland ad 10 pCt. over Tabel C.

dit bedrag, nadat daarvan eerst de belasting zelf is afgetrokken, wordt 4.73 miljoen, inderdaad een bate, die een Minister van Financiën in deze tijden niet licht zal prijsgeven.

Middelen om aan de dubbele belasting te ontkomen.

Wie meent, dat ten deze met het wijzen op den nood der schatkist alles gezegd is, stelt zich echter op een verkeerd standpunt.

Dubbele belasting, als waarvan hier sprake is, is kort en goed een *onrecht*, bepaalde ingezetenen van Nederland aangedaan.

Nooit kan er een gegronde reden bestaan, nooit kan het rechtvaardig zijn om van twee vennootschappen A en B, die gelijke winsten maken, A hooger te belasten dan B, alleen wijl A hier werkt en B ginds. Of hier en ginds aan deze en aan gene zijde liggen van de grens, doet niets ter zake. Vooral doet dit niets ter zake ten aanzien van de in Nederlandsch-Indië werkende vennootschappen.

Hoe groot het belang van deze is voor de welvaart van Nederland, blijkt behalve uit tabel A, ook uit tabel C, waarin naast elkaar zijn gezet het aantal, het kapitaal en de uitdeelingen van naamlooze vennootschappen, die werken: a. uitsluitend in Nederland, b. uitsluitend of hoofdzakelijk in Nederlandsch-Indië en c. zoowel in Nederland als in Indië:

Terwijl het kapitaal der in Indië werkende N.V.'s reeds ongeveer $\frac{1}{3}$ bedraagt van die, welke uitsluitend in Nederland haar bedrijf uitoefenen, is de verhouding der uitdeelingen in een goed jaar als 1929 zelfs 73 pCt. In de jaren van depressie zakt dit percentage in tot 25 pCt.

Het moederland en Nederland-overzee zijn en worden economisch steeds meer innig aan elkaar verbonden. Zij zijn dit ook financieel, want, wanneer het er op aankomt, steunt Nederland Indië met zijn middelen of stelt het zich garant voor de daar aangegane leeningen. Deze band schept een eenheid, welke ook de belastingwetgever nooit uit het oog mag verliezen. Het gaat niet langer aan, hen, die met hun kapitaal en hun arbeidskracht medewerken Indië tot ontwikkeling te brengen en die daarmee de welvaart van het geheele Rijk helpen vergrooten, alleen deswege extra te belasten.

Winstplitsing.

Twee schrijvers, Mr. Dr. B. J. F. Steinmetz „De Indische Vennootschapsbelasting” (blz. 241) en Mr. Dr. J. H. R. Sinninghe Damsté „De Wet op de Dividend- en Tantiëbelasting” (derde druk, blz. 178) wijzen er op, dat het land van vestiging wel eenigermate recht heeft op belasting van in het buitenland

C.B.S.

Boekjaar	Nederland			Nederl.-Indië			Nederland en Indië		
	Aantal	Gestort kapitaal mill.	Uitdeelingen mill.	Aantal	Gestort kapitaal mill.	Uitdeelingen mill.	Aantal	Gestort kapitaal mill.	Uitdeelingen mill.
1929	19213	3.796	380	496	1.276	248	76	271	31
1930	20069	3.891	337	488	1.277	133	79	273	22
1931	21198	3.899	229	485	1.198	48	76	274	7
1932	21745	3.822	197	480	1.192	45	75	273	4

gemaakte winst. De eerste schrijft echter bovendien, dat dit nog niet behoeft te leiden tot dubbele belasting, terwijl laatstgenoemde zich, met prijsgeving van een vroeger ingenomen standpunt, thans positief tegen alle dubbele belasting keert. Inderdaad; al wordt zulks in Indië door den belastingdienst en door de rechtspraak met meer enthousiasme voor de eigen zaak dan met objectieve redeneering hardnekkig ontkend, onweersprekelijk is, dat de leiding van een bedrijf op de winstvorming een gunstigen invloed moet hebben en dat dus een gedeelte der winst geacht moet worden te zijn behaald in het land van vestiging, dus in Nederland. Ook in de tractaten wordt zulks erkend, want ter plaatse, waar de leiding zetelt, heeft de onderneming een vaste inrichting. Dit moet er dan toe leiden, dat Indië de winst der in Indië uitgeoefende, maar van Nederland uit geleide bedrijven, niet ten volle in haar vennootschapsbelasting betreft, maar een deel dier winst ter belasting overlaat aan Nederland. Kortom, dit is een vraag van winstsplitsing, niet een reden tot dubbele belasting. De verklaring in de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp, dat de dubbele belasting wordt bestendigd, omdat „eveneens bestendigd blijft de wijze van splitsen van de winst over verschillende territorien, „waarbij aan den hoofdzetel van het lichaam als zoo, „danig niet een deel van de winst wordt toegerekend”, is daarom irrelevant. Zij wettigt niet de dubbele belasting, doch geeft alleen te kennen, dat Nederland te vrijgevig is geweest ten aanzien van het buitenland en van Indië door belastingobjecten, die ons land toekomen, prijs te geven.

Wat Indië betreft, heeft de Nederlandsche belastingadministratie te weinig voet bij stuk gehouden. Het meest geschikte oogenblik daartoe viel in 1932, toen Nederland afstand deed van het belasten in de inkomstenbelasting van de Indische pensioenen en verlofstakementen (Zie Stbl. 1932 No. 702). Onderhandelingen over tegenstrijdige belangen hebben immers de beste kans van slagen, indien beide partijen iets hebben aan te bieden. Thans is dit niet meer het geval; de bekende Commissie-Bruins heeft nadien niet veel meer kunnen doen dan weinig bevredigende compromissen voorstellen. Nederland zou zijn gezag als opperbestuur kunnen doen gelden, doch dat het hiervan in dit onpolitieke belangengeschil zou gebruik maken om bij wet voor te schrijven wat de Indische regeering niet als juist erkent, is niet te verwachten. Bovendien zou daarvoor thans het oogenblik slecht gekozen zijn, nu ook Indië zijn belastingen tot het uiterste moet verzwaren om de geweldige kosten der landsverdediging te dekken.

Een juiste winstsplitsing moet daarom voorshands tot de vrome wenschen blijven behooren.

Toch dient bij de invoering der winstbelasting met de dubbele belasting te worden afgerekend. Juist met het oog op Nederlandsch-Indië. Aldaar is de vennootschapsbelasting, waarvan men bij de invoering in 1925 de heffingsvoet van 10 pCt. met 20 tijdelijke opcenten al als een maximum beschouwde, met ingang van 1940 verhoogd tot niet minder dan 25 pCt.; thans komt daarnaast een winstbelasting hier en wordt voorgesteld van diezelfde Indische winst in Nederland nog eens te heffen $\frac{1}{2}$ van 10 pCt. met 15 opcenten, dat wordt niet veel minder dan 4 pCt. Juist deze 4 pCt. extra doen meer kwaad dan alle andere belastingen tezamen, de crisisheffingen inclusief. Zij worden als onrechtvaardig gevoeld en dooden daardoor het vertrouwen en de energie.

Laat de raming van de opbrengst zijner winstbelasting naar het oordeel van den beheerder der Schatkist niet genoeg speling om van de bate van 4.73 miljoen, die hierboven werd berekend, af te zien, dan zal daarvoor compensatie moeten worden gevonden.

Is het geoorloofd hieromtrent een aanbeveling te doen, dan mag het volgende in overweging worden gegeven.

Andere heffingswijze der winstbelasting.

In afwijking van de bij ons gangbare methode ter bepaling van het winstbegrip in de wet, geeft het aanhangige wetsontwerp geen rechtstreeksche omschrijving daarvan, doch stelt de winst eener naamlooze vennootschap gelijk aan haar vermogensvermeerdering gedurende een jaar. De ontwerper heeft gemeend hiermede een gewenschte, uiterst soepelc toepassing te kunnen bereiken. Gevreesd moet worden, dat de belastingambtenaren, de rechtsprekende colleges, noch de betrokkenen hiervan veel plezier zullen beleven, doch daarop in te gaan zou het bestek van dit artikel overschrijden.

Een gevolg dezer methode is evenwel, dat de winstbelasting zelf in mindering komt van de werkelijk behaalde winst, alvorens de belasting wordt berekend. M.a.w. dat in werkelijkheid niet 10 pCt. van de winst wordt geheven, doch slechts $\frac{1}{10}$ of in procenten 9.0909... pCt. De geraamde opbrengst van 50 miljoen moet dan ook gebaseerd zijn op een totale belastbare winst van 550 miljoen, niet van 500 miljoen, zooals de toelichting doet vermoeden.

Deze ongebruikelijke wijze van doen is ingewikkeld en sticht verwarring. De wet kan gerust het begrip winst omschrijven als te zijn de som der voordeelen uit het bedrijf der vennootschap verkregen. Ook dan zal het mogelijk zijn de noodige soepelheid te bestrachten door aan het „goed koopmansgebruik” zoo veel invloed toe te kennen als de wetgever wil. Alsdan zal ook automatisch bij een heffing van 10 pCt. de belasting $\frac{1}{10}$ bedragen van de werkelijke winst.

Dit zal beteekenen, dat de gewraakte dubbele belasting, die blijkens bovenstaande berekening zal geheven worden over 52 miljoen, geheel kan vervallen, zonder de geraamde opbrengst in het gedrang te brengen. De overblijvende belastbare winst bedraagt 498 miljoen, de belasting 49.8 miljoen.

Wij geven de gemaakte berekeningen en de voorgestelde oplossing voor beter, maar dat de dubbele belasting ter wille van de rechtvaardigheid moet verdwijnen, staat vast.

Dividend op aandelen.

Wanneer een naamlooze vennootschap aandelen bezit in een andere, behoort het daarop ontvangen dividend tot haar winst. Zonder speciale voorziening zal bij haar dit dividend ten tweeden male worden belast.

Van deze „nationale” dubbele belasting — een aanduiding, die al even incorrect is als de term „internationale” voor de hierboven behandelde — geeft de bestaande wet op de Dividend- en Tantiëmebelasting volledige vrijstelling, zij het bij een niet geheel vlekkelooze regeling: de zoogenaamde aftrek ex artikel 3.

Het ontwerp-winstbelasting beperkt deze vrijstelling tot de zuivere holding companies: alleen maatschappijen, die minstens één vierde der uitgegeven aandelen eener andere vennootschap bezitten, mogen het op deze aandelen ontvangen dividend van de belastbare winst aftrekken.

Hier wordt derhalve een niet bestaande dubbele belasting ingevoerd. Het voorstel wekte tot nu toe verbazing bij de theoretici, verbijstering bij de beleggingsmaatschappijen, afkeuring bij iedereen. Verwacht mag worden, dat het bij het parlementair overleg onder den stroom van kritiek zal verzinken.

Hier willen wij er slechts op wijzen, dat bij de raming van de opbrengst der belasting is uitgegaan van de belastbare uitdeelingen, nadat de aftrek art. 3 ten volle in mindering was gebracht en dat handhaving der vrijstelling dus de raming niet in gevaar kan brengen.

H. J. VOOREN.

DE RIJKSMIDDELEN OVER JANUARI.

Algemeen beeld.

Blijkens het in dit nummer voorkomende middelen-overzicht heeft het nieuwe jaar gunstig ingezet. De niet-directe heffingen brachten ditmaal f 42.811.600 op tegen f 38.402.300 in dezelfde maand van het vorige jaar, zoodat een stijging valt waar te nemen van f 4.409.300. Van dezen voortuitgang komt echter een bedrag van f 2.961.800 op rekening van de omzetbelasting, waarvan, tengevolge van de verandering in de wijze van heffing krachtens de gewijzigde wetsbepalingen, de belangrijkste aanslagen thans in de eerste maand van het kwartaal binnenkomen. De overige middelen leverden gezamenlijk derhalve f 1.447.500 meer voor 's Rijks schatkist op. Dit resultaat is intusschen toch nog vrij gunstig, daar de opbrengst der middelen in Januari 1939 aan den hoogen kant was. Het meerendeel der onderscheiden middelen vertoonde een hooger opbrengstcijfer; een uitzondering maakten het statistiekrecht, de wijnaccijns, de suikeraccijns, de zegelrechten, de registratierechten en de loodsgelden. De middelenstaat laat vrijwel hetzelfde beeld zien als in de voorafgaande maanden. Het zijn vooral de verbruiksbelastingen, die na het uitbreken van den oorlog het totaal-opbrengstcijfer hebben opgevoerd.

Aangeteekend zij nog, dat de ontvangsten de gemiddelde maandraming met f 5.269.900 hebben overtroffen. Tien middelen brachten tezamen f 8.063.800 meer op dan waarop blijkens de raming was gerekend; de overige zeven middelen bleven f 2.793.900 bij de verwachting ten achter. De totale maandraming bedraagt dit jaar f 37.541.700 (in 1939 f 36.810.400). De totale opbrengst der niet-directe belastingen is n.l. voor 1940 geschat op f 450.500.000. Ter vergelijking diene, dat de ontvangsten in 1939 inderdaad f 475.482.400 hebben bedragen. Bij het opmaken der raming voor 1940 kon echter nog geen rekening worden gehouden met den gunstigen invloed, welke door de mobilisatie op den loop der middelen wordt uitgeoefend.

Dividend- en tantiëmebelasting.

Gaan wij nu de afzonderlijke heffingen na, dan valt het in de eerste plaats op, dat de dividend- en tantiëmebelasting een surplus van f 222.700 boven de opbrengst van Januari 1939 heeft opgeleverd. Bij een afwisselend middel als waarvan hier sprake is, mag echter aan een enkele maandopbrengst niet te veel beteekenis worden gehecht. Dat de gemiddelde maandopbrengst bij lange na niet werd gehaald, behoeft niet te verontrusten, omdat het meerendeel der ontvangsten eerst in het midden van het jaar wordt geïnd. Aangeteekend zij, dat de raming voor het lopende jaar, evenals die voor 1939, op f 27.000.000 is gesteld; er kwam in 1939 f 26.378.300 binnen.

Invoerrechten.

De invoerrechten waren niet zoo hoog meer als in de laatste maanden van het afgelopen jaar. Toch is een maandontvangst van f 9.184.400 nog zeer behoorlijk. Vergelijken met dezelfde maand van het vorige jaar bedraagt de stijging f 1.230.000, dank zij mede de verhooging van het tarief met ingang van 1 Maart 1939. De maandraming werd met f 184.400 overschreden. De totale raming is voor 1940 f 12.000.000 hooger gesteld dan voor het afgelopen jaar. Er wordt gerekend op een ontvangst van f 108.000.000 (in 1939 kwam f 122.755.200 binnen). Aan statistiekrecht werd ditmaal, door de verlaging van den uitvoer, f 10.600 minder ontvangen dan in Januari 1939; het nadeelig verschil ten opzichte van de maandraming belooft f 18.200.

Accijnzen.

Met de accijnzen blijft het voorspoedig gaan. De

zoutaccijns, die den laatsten tijd uiterst lage ontvangsten te boeken gaf, verschafte ditmaal niet minder dan f 205.200 (f 55.200 boven de raming). Uiteraard mag men aan deze incidenteele verhooging niet veel waarde toekennen; het geldt hier eenvoudig een wisselwerking. De geslachtaccijns beweegt zich nog steeds in stijgende lijn; een maandontvangst van f 827.700 beteekent een recordcijfer. Er kwam f 220.600 meer binnen dan in Januari 1939; de raming werd met f 227.700 overtroffen. Hier is de invloed van de mobilisatie duidelijk merkbaar; het vleeschrantsoen van den soldaat is veel grooter dan het gemiddelde burgerverbruik. De wijnaccijns liep in opbrengst terug (met f 22.700), doch de eerste maand van het kwartaal is voor deze heffing van weinig belang. De gedistilleerdaccijns gaf een stijging te zien van f 317.800 en de bieraccijns een van f 167.100. Ook deze beide heffingen ondervinden de inwerking der mobilisatie. Uit de cijfers blijkt, dat het verbruik ongetwijfeld is toegenomen, al moet men bij laatstgenoemd middel met zijn conclusies altijd voorzichtig zijn. Het maken van voorraden en het aanleggen van extra biervoorraden geschiedt niet altijd regelmatig; niettemin staat het wel vast, dat de hogere ontvangst voor een deel gevolg is van den grooteren omzet. De suikeraccijns vertoonde een daling van f 379.900. Nu was de opbrengst van Januari 1939 abnormaal hoog; daarnaast lijkt het niet onwaarschijnlijk, dat de ontvangsten uit dit middel zullen gaan verminderen in verband met de in werking getreden distributiemaatregelen. Tengevolge van de toeneming van het verbruik van rookartikelen vloeide de tabaksaccijns weer ruim; vergeleken met dezelfde maand van het vorige jaar was een toeneming te constateeren van f 410.800, terwijl de maandraming met f 626.100 werd overschreden. Ook hier mag een rechtstreeksch verband worden gelegd tusschen mobilisatie en accijnsopbrengst; vooral het sigarettenverbruik is in de laatste maanden sterk gestegen. Het volgende staatje geeft een vergelijking van de voor de jaren 1939 en 1940 aangenomen ramingscijfers en van de in 1939 ontvangen bedragen:

	Raming 1939:	Raming 1940:	Opbrengst 1939
Zout	f 2.000.000	f 1.800.000	f 1.710.800
Geslacht.....	„ 7.500.000	„ 7.200.000	„ 7.929.700
Wijn.....	„ 2.250.000	„ 2.300.000	„ 2.371.200
Gedistilleerd. „	28.050.000	„ 29.000.000	„ 31.502.600
Bier	„ 8.000.000	„ 8.500.000	„ 9.168.300
Suiker.....	„ 56.100.000	„ 59.000.000	„ 61.126.800
Tabak.....	„ 36.000.000	„ 36.000.000	„ 39.507.700
	f139.900.000	f143.800.000	f153.317.100

Ook in deze ramingscijfers voor 1940 zijn de ervaringen van de laatste maanden nog niet verwerkt. Het is trouwens de vraag, of de hooge opbrengst der accijnzen zich onder de oorlogsomstandigheden zal kunnen handhaven.

Andere indirecte heffingen.

De belasting op gouden en zilveren werken gaf een hogere bate van f 6.800. De omzetbelasting steeg met f 2.961.800. Hierboven werd evenwel reeds gewezen op den invloed van de gewijzigde betalingsregeling. Door de verschuiving der betalingen wordt een vergelijking met het vorige jaar zeer moeilijk gemaakt. Ook de couponbelasting liep in opbrengst vooruit, zij het met niet meer dan f 23.400. Het peil was ditmaal heel wat hooger dan in de laatste maanden van het vorige jaar. De jaarramingen zijn voor de omzetbelasting en de couponbelasting resp. f 1.000.000 hooger en f 700.000 lager gesteld.

Dat de algemeene economische bedrijvigheid hier te lande zeer gedaald is, blijkt wel uit de slechte cijfers, die de zegel- en de registratierechten te zien geven. Eerstgenoemd middel verschafte f 1.402.500 minder, waarvan f 418.500 te wijten is aan een trager vloeien van de beursbelasting. Intusschen geeft deze vergelijking een te ongunstigen indruk, daar de ontvangsten van Januari 1939 voor dien tijd abnormaal

hoog waren. Voor 1940 wordt op een lagere ontvangst van f 3.000.000 gerekend. De registratierechten verhoogden een decres van f 644.500. Dit middel bevindt zich met een opbrengst van f 738.100 wel in een dieptepunt. De jaarraming werd voor 1940 met f 500.000 verlaagd.

De successierechten waren ditmaal bijzonder goed. De ontvangst beliep f 4.522.100, d.i. f 1.301.700 meer dan de opbrengst van Januari 1939 en f 855.400 boven de maandraming. Het geldt hier echter een uiterst wisselvallig middel. Het ramingscijfer bedraagt voor 1940 f 44.000.000 (voor 1939 f 48.000.000). De loodsgelden liepen weer terug (zelfs met f 50.800). Hieruit blijkt de sterke daling van het scheepvaartverkeer.

Directe belastingen.

Over de directe belastingen valt thans nog niet veel te zeggen. Aan grondbelasting is f 1.016.500 minder op kohier gebracht wegens achterstand in de aanslagsregeling door het niet tijdig vaststellen van provinciale opcentenverordeningen. Bij de inkomstenbelasting is het zuiver kohierbedrag f 3.649.600 hooger dan de stand van den overeenkomstigen dienst op 31 Januari 1939. Dit accres is te danken aan de verbetering van de conjunctuur in 1938 en aan een vlugger verloop van de aanslagsregeling. De vermogensbelasting en de verdedigingsbelasting I vertoonen kleine nadeelige verschillen, waarvoor een bepaalde reden niet is aan te geven. De belasting van de doode hand werd niet verlengd en komt derhalve op den staat niet meer voor. Daarentegen paraisseeren daarop thans voor het eerst de opcenten op de Gemeentefondsbelasting, ingevolge de wet van 2 December 1939 (Staatsblad No. 407), en wel met een bedrag van f 5.618.900.

AANTEKENINGEN.

Tinrestrictie en tinprijs.

De kunstmatige regeling van de productie van grondstoffen en eindproducten is een steeds voortschrijdend proces, dat dienovereenkomstig in toenemende mate onze aandacht vereischt.

De kartelleering in de tinproductie mag als een der meest geslaagde pogingen tot regeling der grondstoffenproductie beschouwd worden. Het metaal tin neemt in de reeks der grondstoffen een voorname plaats in, niet alleen, omdat het onmisbaar is voor de blikfabricage en dus voor de conservenindustrie, maar ook, omdat het een belangrijke rol speelt bij de vervaardiging van oorlogsmateriaal.

In verband met deze feiten en mede omdat tengevolge van de internationale productieregeling van tin een behoorlijke statistische documentatie ter beschikking stond, was het uiterst aantrekkelijk om de economische aspecten van dit metaal aan een nader onderzoek te onderwerpen.

Onder bovenstaanden titel verschijnt een dezer dagen een publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut, waarin de schrijver, de heer M. J. Schut, gepoogd heeft een analyse te geven van de dynamica van de tinmarkt. Hij heeft daarbij gebruik gemaakt van methoden der mathematische statistiek; deze studie heeft derhalve naast een kwalitatief ook een kwantitatief karakter. Overigens heeft de schrijver er naar gestreefd om het wiskundig gedeelte zeer beknopt te houden, zoodat de studie ook voor niet-wiskundig geschoolden leesbaar is.

Het eerste hoofdstuk omvat een beschrijving van de karakteristieke eigenschappen van tin en de economische consequenties hiervan. Tin vindt vooral toepassing bij de blikfabricage en in de automobielen- en machine-industrie. Het metaal is uiterst moeilijk vervangbaar, zoodat de tinprijs, mede doordat de waarde van de hoeveelheid tin in die van de eenheid van het eindproduct slechts een gering bedrag uitmaakt, zeer weinig invloed heeft op den omvang van het tinverbruik.

Door een analyse van het tinverbruik in de voornaamste verbruikslanden afzonderlijk, welke in het tweede hoofdstuk wordt gegeven, wordt aangetoond, dat het tinverbruik in hoofdzaak afhankelijk is van den omvang der blikfabricage in het bijzonder en van de industriele activiteit in het algemeen.

In het derde hoofdstuk wordt het beloop van den tinprijs behandeld. Naast een toelichting aangaande de overheerschende positie van de Londensche markt voor de vorming van den tinprijs, wordt door den schrijver aangetoond, dat de hoogte van den tinprijs ten nauwste samenhangt met de voorraadpositie van tin en met de snelheid, waarmede deze voorraadpositie zich wijzigt en dat tevens, behalve het algemeen prijsniveau, tinpools voor de vorming van den tinprijs een rol van beteekenis kunnen spelen.

Het vierde hoofdstuk is gewijd aan de behandeling van het vraagstuk, door welke factoren de omvang van de tinproductie beheerscht wordt. Uitgaande van het winststreven als leidend beginsel voor de onderneming, gaat de schrijver uitvoerig na, hoe dit winststreven onder bepaalde omstandigheden kan leiden tot een stijging der productie, maar hierdoor tegelijkertijd een zoodanige situatie kan doen ontstaan, dat na korteren of langeren tijd noodzakelijkerwijze een daling van de productie moet optreden.

Zooals door den schrijver wordt gedemonstreerd, vindt dit theoretische productiebeeld een weerspiegeling in de feitelijke gegevens.

In het vijfde hoofdstuk wordt beschreven, hoe de productie van tinregeneraat — d.i. tin, herwonnen uit afvalmateriaal — met een zekere vertraging reageert op den tinprijs.

Sedert de laatste twintig jaren zijn van de zijde der producenten, met meer of minder succes, pogingen aangewend om den tinprijs in een voor de producenten gunstigen zin te beïnvloeden.

Het zesde hoofdstuk bevat, naast een beschrijving dezer pogingen, een uiteenzetting van de motieven vóór en de middelen tot een dergelijke prijsbeïnvloeding.

Het laatste hoofdstuk is gewijd aan een beoordeeling van de maatregelen, die genomen zijn ter beperking van de tinproductie en van de uitwerking, die zij gehad hebben. De schrijver heeft hierbij getracht de vraag te beantwoorden, of deze maatregelen al dan niet noodzakelijk waren om het door de producenten gewenschte prijs herstel te bewerkstelligen. Hiertoe heeft hij, met behulp van, in voorgaande hoofdstukken afgeleide, vergelijkingen, het beloop berekend van de factoren: productie, verbruik, voorraad en prijs van tin, zooals dit zich onder omstandigheden van vrije concurrentie zou hebben ontwikkeld. Dit beloop is vervolgens vergeleken met het werkelijke, door de tinrestrictie beïnvloede, beloop dezer factoren. Op grond van deze vergelijking komt de schrijver tot de conclusie, dat, zónder de restrictie-maatregelen, de tinprijs tot een dergelijk laag niveau gedaald zou zijn, dat het overgrootste deel der tinproducenten zijn kosten niet meer uit de opbrengsten zou hebben kunnen dekken, zoodat derhalve de genomen maatregelen ten zeerste noodzakelijk waren.

De studie is uitvoerig toegelicht met behulp van tabellen en grafieken.

De 31ste publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut.

Een dezer dagen verschijnt de 31ste publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut, t.w.:

Tinrestrictie en Tinprijs, door den heer M. J. Schut. Deze studie wordt in den handel gebracht voor f 1.50. Voor donateurs en leden van het N.E.I. geldt de verminderde prijs van f 1.10.

Donateurs en leden kunnen zoowel bij het secretariaat van het N.E.I., Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam West (giro No. 158477), als bij den boekhandel en de uitgevers (De Erven F. Bohn, Haarlem) bestellen. Anderen uitsluitend bij den boekhandel en de uitgevers.

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.
Ult. Jan. 1940 (in Guldens)

AFDEELING Ia Dir. belastingen	Kohieren voor den dienst 1940 ¹⁾			Zuiver bedrag der kohieren voor den vorigen dienst t.m. dezelfde maand van het vorige jaar ²⁾
	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	Zuiver bedrag	
Grondbelast. a)	272.777	—	272.777	1.289.320
Inkomst.bel. b)	32.380.298	209.549	32.170.749	28.521.100
Vermogensb. c)	6.444.031	16.139	6.427.892	6.438.548
Verdedig.bel. I	3.435.458	7.309	3.428.149	3.493.198
Opc. v. d. Gem. fondsel. Wet van 2 Dec. '39 (St.bl. n ^o . 407 ³⁾)	5.637.314	18.416	5.618.898	—
Totaal	48.169.878	251.413	47.918.465	39.742.166

a) $\frac{1}{4}$ hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 70—83 procenten. c) Hoofdsom + 75 procenten.

1) Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit $\frac{2}{3}$ gedeelte van het met 1 Mei 1940 aanvangende belastingjaar 1940/1941 en $\frac{1}{3}$ gedeelte van het belastingjaar 1939/1940. 2) Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit $\frac{2}{3}$ gedeelte van het belastingjaar 1939/1940 en $\frac{1}{3}$ gedeelte van het belastingjaar 1938/1939. 3) Voor de Gemeentefondsbelasting bestaan de bedragen uit 15 procenten over het belastingjaar 1939/1940 en $\frac{2}{3}$ gedeelte van 50 procenten over het belastingjaar 1940/1941.

AFDEELING Ib Overige middelen ¹⁾	Jan. 1940	Sedert 1 Jan. 1940	Overeenkomstige periode 1939
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmel.	934.649	934.649	711.986
Rechten op den invoer	9.184.406	9.184.406	7.954.415
Statistiekrecht	190.148	190.148	200.780
Accijns op zout	205.207	205.207	127.440
Accijns op geslacht	827.657	827.657	627.108
Accijns op wijn	34.354	34.354	57.023
Accijns op gedistill.	2.477.720	2.477.720	2.159.901
Accijns op bier	705.515	705.515	538.451
Accijns op suiker	5.052.209	5.052.209	5.432.087
Accijns op tabak	3.626.108	3.626.108	3.215.355
Bel. op gouden en zilverw.	54.662	54.662	47.837
Omzetbelasting	12.698.497	12.698.497	9.736.682
Couponbelasting	531.919	531.919	508.511
Recht. en boeten v. zegel	1.007.566	1.007.566	2.410.069
Recht. en boet. v. registr.	738.122	738.122	1.382.614
Recht. en boet. v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	4.522.080	4.522.080	3.220.414
Opbrengst d. loodsgelden	20.785	20.785	71.614
Totalen	42.811.604	42.811.604	38.402.287

1) Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissonnairs in effecten, enz. f 143.579 (Beursbel.).

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Jan. 1940	1940	1939
Motorrijtuigenbelasting	1.555.213	1.555.213	1.717.219
Rijwielbelasting	5.045	5.045	11.817
Totalen	1.560.258	1.560.258	1.729.036

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1939.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1939 tot en met de maand Jan. 1940
Grondbelasting. ($\frac{1}{4}$ hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.)	10.703.000	10.698.998
Divid.- en tantiëmelasting	82.500.000	94.260.571
Vermogensbelasting	21.000.000	19.975.816
Verdedigingsbel. I	10.500.000	10.534.738
Belasting v. d. doode hand	2.000.000	2.064.900
Divid.- en tantiëmelasting	27.000.000	26.378.336
Rechten op den invoer	96.000.000	122.755.171
Statistiekrecht	2.500.000	2.539.018
Accijns op zout	2.000.000	1.710.816
Accijns op geslacht	7.500.000	7.929.724
Accijns op wijn	2.250.000	2.371.203
Accijns op gedistilleerd	28.050.000	31.502.614
Accijns op bier	8.000.000	9.168.257
Accijns op suiker	56.100.000	61.126.842
Accijns op tabak	36.000.000	39.507.684
Belast. op gouden en zilverw.	575.000	636.598
Omzetbelasting	82.000.000	88.784.281
Couponbelasting	5.500.000	4.682.489
Rechten en boeten van zegel	23.000.000	18.017.665
Rechten en boeten v. registr.	16.500.000	13.494.674
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	48.000.000	44.218.624
Opbrengst der loodsgelden	750.000	658.426
Totalen	568.428.000	613.017.445

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1939/1940 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Jan. 1940	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1938/39 tot en met dezelfde maand van 1939
Gemeente.f.belast.	67.515.412	62.875.228
Opc. verm. t. get. v. 50	5.413.139	5.427.013

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Dienst 1940	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Jan. 1940
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	9.745.000	250.537
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	19.000.000	70.606
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig procenten op de hoofdsom)	16.000.000	—
Vermogensbelasting (twee en twintig procenten op de hoofdsom)	2.500.000	—
Inkomstenbelasting (tien procenten op de hoofdsom)	5.150.000	—
Totalen	52.395.000	321.143

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	10-17 Feb. 1940	Sedert 1 Jan. 1940	Overeenk. tijdvak 1939	10-17 Feb. 1940	Sedert 1 Jan. 1940	Overeenk. tijdvak 1939	1940	1939
Tarwe	14.699	64.850	100.425	2.850	30.780	10.765	95.630	111.191
Rogge	—	4.038	30.833	630	630	—	4.668	30.833
Boekweit	871	1.525	2.548	—	—	—	1.525	2.548
Mais	15.976	154.720	108.835	4.564	59.250	20.316	213.970	129.151
Gerst	2.289	24.363	31.428	3.000	11.395	2.047	35.758	33.475
Haver	—	8.190	19.851	2.000	7.150	1.460	15.340	21.311
Lijnzaad	2.300	4.824	7.460	4.249	21.987	65.213	26.811	72.673
Lijnkoek	203	20.057	12.926	—	—	150	20.057	13.076
Tarwemeel	106	5.194	5.659	—	5.250	445	10.444	6.104
Andere meelsoorten	50	50	3.575	—	—	615	50	4.190

Main commodity price table with columns for Gerst (59/60 kg), Rogge (Bahia Blanca loco), Tarwe (Rotterdam-per-100-kg), Burma Rijst (Loonzein), Boter per kg, Kaas (Edammer, Alkmaar), and Eieren (Grote). Includes monthly data from 1927 to 1940.

*) In verband met den internationalen toestand geen notering, waardoor ook het berekenen der indexcijfers achterwege moet blijven.

Table of raw materials including Jute (First Marks), Katoen (Middling Upland loco, Super Fine C.P. Oomra), Australische Wol (Crossbred Colonial, Merino 64's), Japan Zijde (13/14 Dernier), and Rubber (Stand. Ribbed, Smoked Sheets).

Table of metals and other commodities including Koper (Standaard Loco), Loos (gem. prompt en lev. 3 maanden), Tin (Loco Londen), IJzer (Cleveland No. 3), Gieterij-IJzer (Lux III), Zink (gem. prompt en lev. 3 maanden), and Zilver (cash Londen).

